

Anton de Kom Universiteit van Suriname

Bibliotheek

Universiteitscomplex, Leysweg 86, Paramaribo, Suriname, Postbus 9212 Telefoon
(597)464547, Fax (597)434211, E-mail: adekbib@uvs.edu

APPROVAL

Naam: Soekhnandan Manisha

verleent aan de AdeKUS kosteloos de niet-exclusieve toestemming om haar/zijn afstudeerscriptie via de catalogus full-text beschikbaar te stellen aan gebruikers binnen en buiten de AdeKUS.

Plaats en datum, 28-04-21.....

Handtekening..

ANTON DE KOM UNIVERISTEIT VAN SURINAME

Faculteit der Juridische Wetenschappen

**HET FOLTERVERBOD TEN AANZIEN VAN EEN
VERDACHTE**

Thesis ter verkrijging van de graad van Bachelor of Laws (LLB)

Bacheloropleiding Rechten

Soekhnandan Manisha

Begeleider: mr. J. Headley

Paramaribo, maart 2021

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Lijst van afkortingen	4
Inleiding	5
1. De betekenis van het folterverbod ten aanzien van de verdachte.....	7
1.1. Het folterverbod	7
1.1.1. Voorkeur gaat uit naar het begrip ‘marteling’	7
1.1.2. Redenen om over te gaan tot marteling	8
1.1.3. Manieren waarop er gemarteld wordt	9
1.1.4. Amnesty campagnes tegen marteling.....	9
1.2. Waarheidsvinding	10
1.3. Het verhoor van een verdachte	11
1.4. Het zwijgrecht als uitvloeisel van het nemo tenetur beginsel.....	14
1.4.1. Ontwikkelingen ten aanzien van het nemo tenetur beginsel	15
1.5. Valse bekentenissen als gevolg van pressie	17
1.6. Geoorloofde en ongeoorloofde pressie.....	18
Pressieverbod.....	23
1.7. Naleving van de cautieplicht in de Surinaamse rechtspraktijk	24
1.7.1. Bewijsuitsluiting	24
2 De verdachte in de opsporingsfase	27
2.1. De verdachte	27
• Strafbaar feit	27
• Redelijke vermoeden van schuld	27
• Feiten en omstandigheden waaruit dit redelijk vermoeden voortvloeit.....	28
2.2. Rechten van de verdachte.....	28
2.3 De opsporingsfase.....	31
3 De ontwikkeling in de jurisprudentie ten aanzien het folterverbod	34
4 Naleving van het folterverbod ten aanzien van een verdachte in de Surinaamse rechtspraktijk ..	43
Conclusie.....	49
Geraadpleegde Bronnen	50
Literatuur	50

Voorwoord

Voor u ligt mijn thesis met als onderwerp: “Het folterverbod ten aanzien van een verdachte”. Het schrijven van een thesis met een wetenschappelijke basis is een noodzakelijke vereiste ter afronding van de studie Rechten aan de Faculteit der Juridische Wetenschappen aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname.

In mijn thesis heb ik getracht antwoord te geven op de geformuleerde hoofdvraag, die beantwoord zal worden middels literatuuronderzoek en onderzoek met behulp van vraaggesprekken bij enige ervaren actoren in de strafrechtspleging. In de eerste plaats gaat mijn dank uit naar mr. J. Headley voor haar begeleiding maar vooral ook naar de actoren die mij van informatie over mijn onderwerp hebben voorzien. Hun informatie uit de praktijk en hun cases waren van groot belang tijdens het schrijven van deze thesis.

In het bijzonder wil ik mijn ouders bedanken die altijd met mij meedachten en mij ondersteunden tijdens het schrijven van deze thesis. En als laatste wil ik ook mijn vrienden bedanken die mij hebben gemotiveerd en waar nodig hulp konden aanbieden. Jullie wijze raad en bemoedigende woorden hebben me goed gedaan.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Soekhnandan Manisha

Commewijne, maart 2021

Lijst van afkortingen

EHRM : Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EVRM : Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

HR : Hoge raad der Nederlanden

NJ : Nederlands Juristenblad

Pv : Proces-verbaal

Sv : Surinaams Wetboek van Strafvordering

VN : Verenigde Naties

Inleiding

Van de media verneemt de samenleving nu frequenter over situaties waarbij verdachten mishandeld worden door overheidsfunctionarissen, zoals we die zien in de situatie waarbij een verdachte werd mishandeld door een politieambtenaar¹. Ook in juni 2020 was er een internationaal geval waarbij de 46-jarige George Floyd die als verdachte werd aangemerkt van een bepaald strafbaar feit zwaar werd mishandeld en gedood door de politie in Minneapolis.² Foltering betekent dat een individu wordt onderworpen aan onmenselijke en vernederende behandelingen, aan zo een individu wordt er hevige pijn toegebracht door overheidsfunctionarissen. Het folterverbod is vastgelegd in art. 3 EVRM, dat aangeeft dat niemand mag worden onderworpen aan foltering of aan onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen. Men geeft aan dat ook in de Surinaamse rechtspraak er foltering plaatsvindt.

Voor dit onderwerp is gekozen vanwege de actualiteit van het onderwerp en vanwege de ontwikkelingen in de literatuur.

De probleemstelling van de thesis luidt derhalve als volgt: *Wordt het folterverbod ten aanzien van een verdachte wel erkend en nageleefd in de opsporingsfase van Surinaamse strafzaken?*

Ter ondersteuning van de probleemstelling zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Wat is de betekenis van het folterverbod ten aanzien van een verdachte?
- Wanneer is er sprake van een verdachte in de opsporingsfase?
- Wat is de jurisprudentiële ontwikkeling ten aanzien van het folterverbod van een verdachte?
- Is er in de Surinaamse rechtspraak sprake van naleving van het folterverbod ten aanzien van een verdachte?

Het doel van onderhavige thesis is om meer inzicht te verkrijgen over het folteren van verdachten in de Surinaamse rechtspraak. En in welke mate verdachten beschermd worden tegen het folteren tijdens de opsporingsfase. Er wordt in deze thesis tevens onderzocht als politieambtenaren

¹ TBN Prime Alert nieuws, geraadpleegd op 22 september 2020

² <https://edition.cnn.com/2020/06/01/us/george-floyd-three-videos-minneapolis/index.html>

zich houden aan de regels die gelden tijdens het verhoor en als de verdachte zijn rechten worden gewaarborgd in de opsporingsfase.

Methode van onderzoek

Voor deze thesis is er juridisch onderzoek, literatuur studie, studie van wetgeving, internet bronnen en jurisprudentie geraadpleegd. Er is tevens ook onderzoek gedaan in de praktijk door bij enkele actoren in de praktijk data te verzamelen, onder andere door vraaggesprekken af te nemen.

Maatschappelijke relevantie

Dit onderwerp is relevant en actueel voor de samenleving, omdat foltering en mishandeling nog steeds plaatsvinden. Overheidsfunctionarissen overschrijden vaak genoeg hun grenzen en gaan dan over tot het mishandelen van een verdachte, zodat deze een bekentenis aflegt.

Wetenschappelijke relevantie

Door de studie over mijn onderwerp van folterverbod wordt meer inzicht en kennis vergaard over dit thema. Ook de recente ontwikkelingen op gebied van jurisprudentie en wetten zijn in het kader van het folterverbod erbij gedaan.

Opbouw thesis

Deze thesis bestaat uit vier hoofdstukken. In hoofdstuk 1 wordt het folterverbod belicht, de redenen waarom men overgaat tot het folteren van verdachten en er wordt in dit hoofdstuk ook gesproken over de soorten geoorloofde en ongeoorloofde druk die op een verdachte wordt uitgeoefend, waardoor dit leidt tot een valse bekentenis. In hoofdstuk 2 staat de verdachte centraal. De rechten van de verdachte tijdens de opsporingsfase worden uitgewerkt. Er wordt verder aan de hand van vraaggesprekken vernomen wat er tijdens de opsporingsfase gebeurt, hoe het geschiedt en hoe de rechten van de verdachten in deze fase worden gewaarborgd. In hoofdstuk 3 wordt de ontwikkeling van het folterverbod aan de hand van Jurisprudentie uitgewerkt. In hoofdstuk 4 wordt beschreven of het folterverbod wel in Suriname wordt nageleefd ten aanzien van een verdachte, aangezien het in Suriname nog steeds voorkomt dat verdachten door politieambtenaren worden gemarteld of ongeoorloofde druk ondergaan. De thesis wordt afgesloten met een conclusie.

1. De betekenis van het folterverbod ten aanzien van de verdachte

In dit hoofdstuk zal uitvoerig aandacht worden besteed aan de betekenis van het folterverbod dat is vastgelegd in art. 3 EVRM. Er wordt verder aangehaald dat de voorkeur uitgaat naar het begrip ‘marteling’ en waarom overheidsfunctionarissen overgaan tot het martelen van verdachten. Ook wordt er beschreven welke vormen van pressie er op de verdachten uitgeoefend worden in het kader van de waarheidsvinding tijdens het verhoor. Als laatst wordt er aangegeven dat er bewijsuitsluiting plaatsvindt, wanneer er een ongeoorloofde vorm van pressie is uitgeoefend op de verdachte.

1.1. Het folterverbod

Het folterverbod wordt als dwingend en absoluut beschouwd. Het folteren van verdachten is onder alle omstandigheden verboden.³ Dit folterverbod is opgenomen in art. 3 EVRM, waarin gezegd wordt dat niemand mag worden onderworpen aan foltering of aan onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen. Het folterverbod is ook opgenomen in het VN-Verdrag tegen foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing, ook wel genoemd Het Folterverdrag.

1.1.1. Voorkeur gaat uit naar het begrip ‘marteling’

Zoals we eerder gezien hebben geeft art. 1 van het VN-verdrag tegen marteling aan, dat marteling iedere handeling is, waarbij aan iemand opzettelijk hevige lichamelijke of geestelijke pijn of leed wordt toegebracht door of met instemming van een overheidsfunctionaris. Het doel van dit verdrag is om folteraars te veroordelen. Het martelen van iemand heeft tot doel om inlichtingen te krijgen, bestraffing, intimidatie of dwang. Volgens rapporten van Amnesty International gaat het bij marteling om wrede behandelingen en ernstige vormen van mishandeling.⁴ We zien dat in documenten van de Nederlandse overheid er bij de invoering van de Wet internationale misdrijven (2003) een onderscheid is gemaakt in foltering en marteling. Bij foltering gaat het erom dat er aan verdachten pijn wordt toegebracht door overheidsfunctionarissen met als doel een bekentenis of

³https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/42916/JASONTerrorismetortureendetik_kendebom.pdf?sequence=1, geraadpleegd op 22-09-2020

⁴<https://www.amnesty.nl/encyclopedie/marteling-geschiedenis-methoden-internationaal-recht-psychologie-campagnes>, geraadpleegd op 22-09-2020

verklaring te verkrijgen van de verdachte zonder dat deze dus in vrijheid wordt afgelegd of om de verdachte te intimideren. En bij marteling gaat het om alle betekenissen van dit woord. Het VN-verdrag wordt in documenten daarom aangeduid als het Verdrag tegen Foltering. Maar Amnesty International zegt dat het verwarrend is om soms het begrip foltering en soms het begrip marteling te gebruiken, omdat dit onderscheid niet wordt gemaakt in andere talen. Dus geeft deze organisatie daarom in alle gevallen de voorkeur aan het begrip ‘marteling’.⁵

1.1.2. Redenen om over te gaan tot marteling

Door de eeuwen heen tot nu toe zijn de redenen om iemand te martelen niet veranderd. In onderstaande opsomming wordt er een overzicht gegeven van de diverse redenen, waarbij een verdachte wordt gemarteld :⁶

- Om op een bedwongen manier te komen aan informatie of om iemand te dwingen een bekentenis af te leggen. Wanneer mensen worden gedwongen een bekentenis af te leggen, komt het dan vaak genoeg voor dat ze dan iets bekennen dat ze helemaal niet hebben gedaan.
- Bij straffen. In bepaalde landen wordt er gestraft met zweepslagen, stokslagen en het komt ook voor dat mensen worden geamputeerd van een hand of voet.
- Als middel van controle tegen criminaliteit. Het komt in vele landen voor dat politieagenten criminelen en verdachten mishandelen om hun angstig te maken. En we zien dat deze redenen tot de dag van vandaag de meest voorkomende reden is voor marteling. Soms is marteling het gevolg van de frustratie van een politieagent.
- Als middel van terreur. Er wordt gezegd dat in de recente oorlogen (bijvoorbeeld Rwanda, Joegoslavië, Tsjetsjenië) vaak willekeurige mensen werden gemarteld om de hele bevolking angstig te maken.

⁵<https://www.amnesty.nl/encyclopedie/marteling-geschiedenis-methoden-internationaal-recht-psychologie-campagnes>, geraadpleegd op 22-09-2020

⁶<https://www.amnesty.nl/encyclopedie/marteling-geschiedenis-methoden-internationaal-recht-psychologie-campagnes>, geraadpleegd op 22-09-2020

1.1.3. Manieren waarop er gemarteld wordt

Volgens Amnesty International werd marteling een onderdeel in de procedure waarin een verdachte een bekentenis moest afleggen.⁷ Nadat de verdachte werd gemarteld moest hij zijn bekentenis bevestigen. Weigerde hij dat te doen werd hij dan weer gemarteld. Manieren waarop er gemarteld wordt zijn o.a.: slaan, schoppen, verhongering, gedwongen toediening van water, olie en dergelijke, ophangen aan de armen of benen, bijna-verstikking door bijvoorbeeld onderdompeling in vuil water, uitwerpselen en dergelijke, toediening van elektrische schokken, isolatie folter, slaan op de voetzolen, schijnexecutie, verkrachting en andere seksueel geweld.⁸ Lijfstraffen zoals geseling, stokslagen, brandmerken, het in de boeien slaan, slaan met een zweep met 7 of 9 geknoopte touwen, de Russische zweep doorvlochten met scherpe voorwerpen of haken werden allemaal door Amnesty International beschouwd als wrede, vernederende en onmenselijke behandeling.⁹

1.1.4. Amnesty campagnes tegen marteling

Toen het eerste grote rapport over marteling werd uitgebracht in 1973 door Amnesty International, bleek dat ongeveer in 60 landen er nog gemarteld wordt. De organisatie voerde wereldwijd campagnes tegen marteling.¹⁰ Een Amnesty International is er :¹¹

- Om haar internationale campagne tegen het martelen voort te zetten
- Om een permanente internationale werkgroep in te stellen met een secretariaat om de gevolgen van het martelen te verdiepen, gebaseerd op aanbevelingen van de Amnesty conferenties over martelingen en op onderzoek van specifieke gevallen

⁷<https://www.amnesty.nl/encyclopedie/marteling-geschiedenis-methoden-internationaal-recht-psychologie-campagnes>, geraadpleegd op 23-09-2020

⁸<https://www.amnesty.nl/encyclopedie/marteling-geschiedenis-methoden-internationaal-recht-psychologie-campagnes>, geraadpleegd op 23-09-2020

⁹<https://www.amnesty.nl/encyclopedie/marteling-geschiedenis-methoden-internationaal-recht-psychologie-campagnes>, geraadpleegd op 23-09-2020

¹⁰<https://www.amnesty.nl/encyclopedie/marteling-geschiedenis-methoden-internationaal-recht-psychologie-campagnes>, geraadpleegd op 23-09-2020

¹¹ Amnesty International 1973, pag. 11

- Om effectieve plannen uit te werken voor internationale acties in samenwerking met andere internationale lichamen en om samen te werken met beroepsorganisaties teneinde de betrokkenheid bij en de deelname aan de strijd tegen het martelen te bevorderen
- Om bij plaatselijke Amnestygroepen aan te dringen op verdere intensivering van hun activiteiten tegen het martelen zoals zich in hun eigen samenlevingen voordoet, dit als een kwestie van prioriteit en in solidariteit met diegenen die elders trachten dit kwaad in hun eigen landen te bestrijden
- Om in landen waar het mogelijk is een dialoog op gang te brengen en te bevorderen regerings-, politie-, militaire en gevangenisautoriteiten over zaken die verband houden met de volledige uitbanning van martelingen en de optimale bescherming van de mensenrechten
- Om elke lid van de gemeenschap aan te moedigen om zorgvuldig ieder geval van marteling op te nemen en dergelijke informatie aan Amnesty International door te geven

Op de conferentie van Amnesty International te Parijs kwam in 1973 kwam er reeds naar voren dat er een aantal internationale regels zijn die iedere vorm van marteling moeten verbieden, onder alle omstandigheden (zowel in vreedstijd als in gevallen van oorlog of andere situaties van openbare noodtoestand waarin het bestaan van de natie bedreigd wordt). Staten hebben dan ook de verplichting om deze internationale regels na te komen.¹² Er werd op deze conferentie verder ook een voorstelling gedaan door een aantal sprekers. En die voorstelling was dat het martelen van iemand verklaard moet worden als een misdaad tegen de mensheid. En aan deze misdaad mogen er geen beperkingen onderworpen worden in de wetgeving. De staten moeten verplicht worden om in overeenstemming met het universiteitsbeginsel folteraars zelf te berechten of hen uit te leveren. Verder moeten de productie en de verkoop van foltermiddelen en de opleiding in en technische hulp bij het martelen verboden worden.¹³

1.2. Waarheidsvinding

De waarheidsvinding is zeer belangrijk in het strafprocesrecht. Waarheidsvinding is geen argument om foltering en pressie te rechtvaardigen. Eén van de hoofddoelen in het strafprocesrecht

¹² Amnesty International 1973, pag. 17

¹³ Amnesty International 1973, pag. 19

is de waarheidsvinding. Corstens zegt dat het beter is om 10 schuldigen niet te veroordelen, dan 1 onschuldige wel te veroordelen.¹⁴ De waarheidsvinding is 2-ledig:

1. De schuldige moet gestraft worden;
2. Men moet voorkomen dat onschuldigen worden gestraft.

In het strafproces onderscheidt Blom 2 soorten waarheden:

1. Gerechtelijke waarheid; dit is de juridische waarheid, hierbij gaat het om wat de rechter vaststelt
2. Reële waarheid; dit is de materiële waarheid, hierbij gaat het om wat echt is gebeurd. Om de materiële waarheid naar buiten te halen moet de verdachte worden verhoord, want de verklaring van de verdachte is 1 van de belangrijkste bewijsmiddel.¹⁵

In het strafprocesrecht zijn er 2 uiterste systemen die het proces karakteriseren:¹⁶

- Accusatoir proces: de verdachte en de justitie worden beschouwd als te zijn gelijkwaardige partners. De verdachte heeft in dit systeem heel veel rechten.
- Inquisitoir proces: de verdachte is als het ware voorwerp van het onderzoek, hij staat centraal in het proces. Bij dit proces zijn de verdachte en de justitie ongelijkwaardige partners. De verdachte heeft in dit proces bijna geen rechten. De justitie is in dit proces actief bezig te zoeken naar de waarheid.

1.3. Het verhoor van een verdachte

Een verdachte wordt verhoord, omdat door het verhoor van een verdachte de agenten achter de waarheid komen. Zo kunnen de agenten dan ook bewijzen verzamelen. De handen van de agenten liggen dan zo dicht bij het bewijs, ze kunnen dan door onderzoekingen precies weten wat er gebeurt is en wat er niet gebeurt is en ze kunnen dan ook achter de waarheid komen wie precies het strafbaar feit gepleegd heeft. Het verhoor van de verdachte is één van de belangrijkste

¹⁴ Corstens 2014, pag. 8

¹⁵ Tom Blom 2011, pag. 7

¹⁶ Corstens 2014, pag. 10

opsporingsmethode, omdat de verklaring van de verdachte het belangrijkste bewijsmiddel is die in vorm van een bekentenis wordt afgelegd.¹⁷

In het nalatige inspecteur arrest is er een definitie gegeven aan het begrip “verhoor”.¹⁸ In dit arrest ging het erom dat een verdachte op een trottoir voor het openbaar verkeer openstaande weg zijn motorvoertuig op meer dan twee wielen tot stilstand had gebracht. Er kwam toen een politie-inspecteur die de verdachte toen begon te ondervragen. Hij vroeg aan de verdachte als hij de eigenaar en houder was van de auto en als hij de auto zo geplaatst had zoals de auto is aangetroffen. De verdachte heeft toen de vragen van de politie-inspecteur beantwoord en zei dat hij de eigenaar en houder is van de auto en hij de auto heeft geplaatst zoals de politie-inspecteur het heeft aangetroffen. De politie-inspecteur heeft toen de verklaring van de verdachte opgenomen in een proces verbaal en dit is dan als bewijs gebruikt door de rechtbank.

Rechtsvraag: Is er in dit arrest sprake van een verhoorsituatie en was er sprake van cautieverzuim?

De rechtbank is van oordeel dat er in het proces verbaal nergens staat geschreven dat de politie-inspecteur cautie heeft meegedeeld aan de verdachte. Voordat de verdachte zijn verklaring aflegde heeft de politie-inspecteur hem niet medegedeeld dat hij niet verplicht is tot het antwoorden van de vragen. De rechtbank heeft verder overwogen dat in die fase van het onderzoek, de politie-inspecteur niet verplicht was om cautie mede te delen aan de verdachte, omdat er hier slechts sprake was van het winnen van informatie. Daarom is er volgens de rechtbank dus geen sprake van verhoor zoals geschreven is in art. 21 lid 2 Sv.

De officier van justitie en de Hoge Raad zijn het niet mee eens met de rechtsbank, omdat hij vindt dat er geen twijfel bestaat op de vraag (als de verdachte de auto zo had geplaatst zoals de politie-inspecteur hem heeft aangetroffen), als dit valt onder verhoor. Want deze vraag maakt wel deel uit van een verhoor. Ook de vraag als de verdachte eigenaar en houder is van de auto valt onder een verhoor. Voor de officier van justitie is het niet duidelijk waar de grens ligt.

Echter was de opvatting van de rechtbank onjuist dat het bij de twee vragen ging om het winnen van informatie en dat het geen deel uitmaakte van een verhoor. In dit arrest ging het wel om een

¹⁷ Tom Blom 2011, pag. 7

¹⁸ Nalatige Inspecteur arrest, HR 2 oktober 1979, NJ 1980, 243

verhoorsituatie, want deze twee vragen maakten wel deel uit van een verhoor. In dit arrest had de politie-inspecteur het strafbaar feit geconstateerd dat de verdachte zijn auto verkeerd had geparkeerd. Want toen hij het strafbaar feit geconstateerd had, is hij de verdachte toegelopen en begon hem de twee vragen te stellen.

De Hoge Raad zei dat conform art. 21 Sv onder verhoor moet worden verstaan alle vragen aan een verdachte gesteld door een opsporingsambtenaar, waarbij een opsporingsambtenaar een strafbaar feit constateert. De Hoge Raad is van oordeel dat er in dit arrest sprake is van een verhoorsituatie en cautieverzuim, omdat naar aanleiding van het geconstateerd feit waarin de verdachte betrokken was, de politie-inspecteur met vragen is begonnen en dit kan gekwalificeerd worden als te zijn een verhoorsituatie. Daarnaast is er in dit arrest sprake van cautieverzuim in de zin van art. 21 lid 2 Sv, omdat de politie-inspecteur de verplichting op zich had om cautie aan de verdachte mede te delen, maar hij heeft geen cautie mede gedeeld.

Rechtsregel: De strekking van art. 21 lid 1 en art. 21 lid 2 Sv is er om de verdachte te beschermen tegen zijn eigen veroordeling. Het gaat erom dat hij het recht heeft om te zwijgen en niemand hem kan dwingen om een verklaring af te leggen die leidt tot zijn veroordeling.

Er is nog een arrest over de vraag als er sprake is van een verhoorsituatie en dat zien we in het plastic boodschappentasje arrest.¹⁹ Dit arrest ging om twee agenten die een bekende man zagen lopen met een plastic boodschappentasje. De agenten liepen naar hem toe en vroegen wat er in het tasje zat. De man gaf als antwoord dat er vier boeken erin zaten. Als de agenten hem vragen waar hij de boeken heeft gekocht, geef de man als antwoord dat hij ze net heeft gestolen. De agenten hebben toen de man aangehouden voor het plegen van diefstal. De verdachte werd door het hof veroordeeld voor diefstal.

Rechtsvraag: Hadden de agenten cautie moeten aanzeggen, alvorens ze aan de verdachte vragen stelden?

¹⁹ Plastic boodschappentasje arrest, HR 29 september 1981, NJ 1982, 258

Rechtsregel: Cautie dient pas te worden aangezegd, indien iemand op basis van feiten en omstandigheden kan worden aangemerkt als verdachte conform art. 19 Sv. Verklaringen die zijn gedaan alvorens iemand als verdachte is aangemerkt, kunnen wel worden gebruikt als bewijs.²⁰

De Hoge Raad was van oordeel dat op het moment de twee agenten vragen begonnen te stellen aan de man, hij niet als verdachte werd aangemerkt in de zin van art. 19 Sv, omdat de agenten het strafbaar feit niet hebben zien gebeuren. De man werd pas als verdachte aangemerkt toen hij op de tweede vraag als antwoord gaf dat hij de boeken gestolen heeft. Omdat de man voordat hij als verdachte werd aangemerkt, zijn verklaring aflegde dat hij gestolen had, hoeft aan hem dan geen cautie mede gedeeld te worden en kan zijn verklaring als bewijs gebruikt worden.²¹ In dit arrest hebben de agenten het strafbaar feit niet geconstateerd toen ze die vragen stelden aan hem, dus is er geen sprake van een verhoorsituatie. Indien de agenten het strafbaar feit wel geconstateerd hadden dan was er wel sprake van een verhoor.

1.4. Het zwijgrecht als uitvloeisel van het nemo tenetur beginsel

In art. 21 lid 1 Sv is aangegeven dat de verdachte het recht heeft om te zwijgen. De verdachte is dus niet verplicht om antwoord te geven op de vragen die aan hem gesteld worden door de politieambtenaar. Dit recht moet conform art. 21 lid 2 Sv meegedeeld worden aan de verdachte door de politieambtenaar, aangezien er op de politieambtenaar een cautieplicht rust en er moet dan ook een melding daarvan geschieden conform art. 21 lid 3 Sv in het proces-verbaal. Deelt de politieambtenaar de cautie niet mee aan de verdachte dan is er sprake van cautie verzuim. Indien de mededeling ontbreekt in het proces-verbaal wordt er volgens de jurisprudentie vanuit gegaan dat de cautie als niet gegeven moet worden beschouwd zolang het tegendeel niet blijkt.²² Ook op de rechter rust er een verplichting om aan de verdachte zijn zwijgrecht mee te delen.²³

²⁰<https://www.hetrechtenstudentje.nl/jurisprudentie/hr-29-09-1981-plastic-boodschappentasje-arrest/>, geraadpleegd op 30-09-2020

²¹<https://www.hetrechtenstudentje.nl/jurisprudentie/hr-29-09-1981-plastic-boodschappentasje-arrest/>, geraadpleegd op 30-09-2020

²² HR 26 juni 1979, nr. 70515

²³ Interview met advocaat F.F.P. Truideman, 26-09-2020

Cautieverzuim kan op verschillen manieren worden hersteld, namelijk:²⁴

- Als er uit een proces-verbaal blijkt dat er geen cautie was medegedeeld aan de verdachte, kan dan in samenhang met andere processen-verbaal waar wel cautie is medegedeeld eruit worden gehaald dat het cautieverzuim is hersteld .
- Indien er cautieverzuim heeft plaatsgevonden en de verdachte is niet geschaad in zijn belangen kan de verklaring van de verdachte toch dienen als bewijs²⁵
- Een latere verklaring mag ook worden gebruikt als bewijs. Dit zien we in de situatie als de verdachte bij een latere verhoor een verklaring aflegt onder cautie die hetzelfde is als toen hij de verklaring had afgelegd zonder dat de cautie was meegedeeld.

1.4.1. Ontwikkelingen ten aanzien van het nemo tenetur beginsel

Een belangrijk beginsel dat gekoppeld is aan het zwijgrecht van de verdachte is het nemo tenetur beginsel. Dit beginsel houdt in dat niemand gehouden is om bewijs tegen zichzelf te leveren of dat niemand gedwongen kan worden om aan zijn eigen veroordeling mee te werken. Met andere woorden de verdachte mag niet worden gedwongen om zichzelf te incrimineren. Indien je verdacht wordt een bepaalde strafbaar feit te hebben gepleegd ben je als verdachte dan niet verplicht om informatie te verstrekken aan de agenten tijdens het verhoor. We zien verder dat het verbod op zelfincriminatie vastgelegd is in art. 6 EVRM en ook in art. 14 lid 3 sub g IVBPR. Er zijn verschillende arresten ontwikkeld met betrekking tot het nemo tenetur beginsel die verder worden uitgewerkt. Gezegd wordt dat wanneer er een wettelijk geregelde vordering om stukken af te staan niet wordt nagekomen, dan kan er sprake zijn van het niet opvolgen van een ambtelijk bevel.²⁶ De toelaatbaarheid van een dergelijke vordering en van een bestraffing van het niet nakomen ervan kunnen we toetsen aan het nemo tenetur beginsel zoals het hof in het Funke arrest leest in art. 6 lid 1 EVRM, die zegt dat deze bepaling volgens het hof het beginsel bevat dat een verdachte het recht heeft om te zwijgen en verboden is zich zelf te incrimineren. ²⁷ In het Funke arrest had het hof voor de eerste keer het bestaan van het nemo tenetur beginsel erkent. In dit arrest ging het erom

²⁴ Interview met onder-inspecteur Lachman D., 21-05-2020

²⁵ HR 19 december 2017, nr. 16/01834

²⁶ Rozemond Klaas 1998, pag. 305

²⁷ Funke arrest, EHRM 25 februari 1993, NJ 1993, 485

dat Funke werd verdacht van het overtreden van regels voor financiële transacties met het buitenland. Funke was een Duitser en werkte in Frankrijk als een vertegenwoordiger. Hij leefde echt goed en niemand wist wat zijn bron van inkomsten was. De Franse douane mag dingen in beslag nemen en mag een huiszoeking doen. Dus kwam de douane het huis van Funke binnen en begon dan een huiszoeking te doen. Funke werd daarbij gevraagd om de bankafschriften van de buitenlandse rekeningen aan te tonen. Funke ging eens hiermee om de documenten over te leggen, maar hij deed dat niet, waardoor hij werd veroordeeld tot het betalen van een boete. Er werd ook nog een dwangsom op hem gelegd voor elke dag dat hij zich verzuimt de bankafschriften aan te tonen. Het Europees hof was van oordeel dat Funke werd veroordeeld om bewijsmateriaal naar voren te brengen, maar het was ook niet zeker als de bewijzen er werkelijk zijn. Omdat de douane de bankafschriften ook niet kon vinden dwong hij Funke daarom om de documenten te voorschijn te halen. Het hof oordeelde dat in dit arrest het zwijgrecht van Funke werd geschonden en ook het recht om zich zelf niet te incrimineren werd hier geschonden.

In het John Murray arrest was er geen sprake van schending van het zwijgrecht van verdachte en ook geen schending van het nemo tenetur beginsel.²⁸ John Murray was lid van een terroristische organisatie I.R.A. genaamd. In dit arrest word gezegd dat het zwijgrecht en het verbod op zelfincriminatie van de verdachte vervat liggen in art. 6 EVRM. John Murray werd verdacht van het feit iemand te hebben ontvoerd en lid te zijn van de terroristische organisatie. Verdachte bleef steeds zwijgen. Hij ontkende elke betrokkenheid. Als terrorist kende hij zijn rechten en wist hij dat hij het recht om te zwijgen hier kon gebruiken om zichzelf niet te incrimineren. Dat er aan zijn zwijgrecht conclusies werden verbonden is geen vorm van ongeoorloofde pressie. Het trekken van conclusies aan zijn zwijgrecht hangt af van de omstandigheden en welk gewicht de nationale rechters hechten aan de bewijsbeoordeling. John Murray genoot geen rechtsbijstand van een advocaat en bleef maar zwijgen. Het hof zei aan John Murray dat zes anderen wel gesproken hebben, ze hebben geen gebruikt gemaakt van hun zwijgrecht en ze hebben ook verteld dat hij lid is van de terroristische organisatie, dus is er voldoende bewijs tegen hem. John Murray maakte als het ware misbruik van zijn zwijgrecht en dat mag niet. Toen John Murray werd veroordeeld, zei hij dat dit komt, omdat er consequenties aan zijn zwijgrecht waren gebonden. Volgens het Europees Hof is er in dit arrest geen sprake van ongeoorloofde druk en schending van het nemo

²⁸ John Murray arrest, EHRM 8 februari 1996, NJ 1996, 725

tenetur beginsel. Omdat er voldoende bewijs is tegen hem. Bij het niet afleggen van zijn verklaring werd hij gewaarschuwd welke juridische gevolgen gekoppeld kunnen worden hieraan. Dus volgens het EHRM zijn er geen consequenties verbonden aan het zwijgrecht van John Murray en is er geen sprake van schending van art. 6 EVRM.

In het Saunders arrest was het hof van oordeel dat er onrechtmatig bewijs is verkregen.²⁹ Saunders was een financieel directeur in een bedrijf. In dit arrest ging het erom dat er was gemanipuleerd in een aandelen beurs. Tegen Saunders werd een controle-onderzoek ingesteld. In dit onderzoek werden er vragen aan hem gesteld en hij was wettelijk verplicht deze te beantwoorden. Als directeur van het bedrijf had hij een spreekplicht in het kader van controle en onderzoek. De informatie die tijdens dit onderzoek naar buiten kwam, was in het controle belang van het bedrijf en de organisatie. Deze informatie mocht de justitie niet gebruiken tegen Saunders, omdat dit geen bekentenis was die Saunders had afgelegd. Aan de hand van deze informatie die de justitie had genomen vanuit het onderzoek, werd Saunders veroordeeld. Echter gaf Saunders aan het Europees hof aan dat hij niet eens is met zijn veroordeling, hij zei dat er geen sprake is van een eerlijk proces zoals vastgelegd is in art. 6 EVRM. Het hof was in dit arrest van oordeel dat deze informatie die onder dwang is verkregen niet mocht worden gebruikt als bewijs, dus is er in dit arrest in strijd gehandeld met art. 6 EVRM.

1.5. Valse bekentenissen als gevolg van pressie

In deze paragraaf komen valse bekentenissen aan de orde, omdat de diverse verhoormethoden zelfs valse bekentenissen tot gevolg kunnen hebben hetgeen juist strijdig is met het doel van de waarheidsvinding. Een valse bekentenis afgelegd door de verdachte is een bekentenis die geheel of gedeeltelijk onwaar is. Wanneer een verdachte aangehouden wordt, ontstaat er een bepaalde angst in hem om een verklaring of bekentenis af te leggen. Verdachten willen soms niet dat de waarheid naar buiten komt of ze worden onder een bepaalde druk gezet. Volgens advocaat Truideman komen in het Surinaams rechtspraktijk wel eens gevallen voor, waarbij de verdachte onder druk wordt verhoord en om er dan af van te zijn legt hij soms bekentenissen af die geheel of gedeeltelijk niet op waarheid berusten.³⁰

²⁹ Saunders arrest, EHRM 17 december 1996, NJ 1997, 699

³⁰ Interview met advocaat F.F.P. Truideman, 26-09-2020

Tom Blom vertelt dat Kassin en Gudjonsson in 2004 een mooi overzicht geven van de literatuur over de oorzaken van valse bekentenissen. Ze bespreken hierbij de persoonlijke risicofactoren (gelegen in de persoon van de verdachte) en situationele risicofactoren (zoals de verschillende verhoormethoden en het feit dat de verdachten beroofd worden van hun vrijheid). Met name verdachten die (extreem) gevoelig zijn voor sociale druk hebben eerder de neiging om een valse bekentenis af te leggen. De volgende groep die een valse bekentenis kan afleggen zijn namelijk, de mensen die ontvankelijk zijn voor suggesties. Door misleidende vragen en negatieve feedback kan hun geheugen gemanipuleerd worden. De derde groep die een valse bekentenis kan afleggen zijn verdachten met een verstandelijke beperking en de vierde groep betreft jongeren.³¹

1.6. Geoorloofde en ongeoorloofde pressie

In art. 21 lid 1 Sv is bepaald dat in alle gevallen waarin iemand als verdachte wordt gehoord, de verhorende politieambtenaar zich dient te onthouden van alles wat de strekking heeft een verklaring te verkrijgen, waarvan niet gezegd kan worden dat deze in vrijheid is afgelegd. Een verdachte mag niet mishandeld worden, want dit leidt dan tot foltering, hetgeen verboden is. Als er ongeoorloofde pressie wordt uitgeoefend op de verdachte, dan wordt zijn verklaringsvrijheid aangetast. Wel is het van belang in het kader van het verhoor van de verdachte om te weten dat er wel een zekere mate van geoorloofde pressie is toegestaan op de verdachte. Tijdens het verhoor kan er op de verdachte op verschillende manieren pressie worden uitgeoefend. In onderstaande opsomming wordt er een onderscheid gemaakt tussen geoorloofde pressie die wel toegestaan is en ongeoorloofde pressie die niet toegestaan is op de verdachte tijdens het verhoor:

Geoorloofde pressie

- Stemverheffing
- De verdachte confronteren met bewijsmateriaal
- Wanneer er sprake zijn van tegenstrijdige verklaringen ga je de verdachte wijzen op inconsistenties in zijn verklaringen

³¹ Tom Blom 2011, pag. 12

Ongeoorloofde pressie

- Gebruiken van een lie detector is niet toegestaan, omdat het de verklaringsvrijheid van de verdachte aantast. Deze techniek is onbetrouwbaar, aangezien er ook meetschommelingen plaatsvinden. Dus gaf de Hoge Raad aan dat deze techniek onbetrouwbaar is.³² In Suriname is er geen enkele wettelijke regeling die deze techniek toestaat.
- De narco-analyse. Hierbij gaat het erom dat er een bewustzijn verlagend middel wordt toegediend aan een verdachte. De verdachte wordt dan gehypnotiseerd.³³
- Het toepassen van fysieke of psychische druk op de verdachte is verboden.³⁴ De verdachte moet zijn verklaring in vrijheid afleggen en mag niet gemarteld worden volgens art. 3 EVRM. Elke druk die op de verdachte is toegepast, waarvan niet gezegd kan worden dat hij zijn verklaring in vrijheid heeft afgelegd is ongeoorloofd.³⁵
- De verdachte mag niet bedreigd worden, de politieambtenaren mogen hem ook niet misleiden en ze mogen ook geen beloftes doen aan de verdachte, dat hij bijvoorbeeld minder straf gaat krijgen als hij een bekentenis aflegt.³⁶ Tijdens een langdurig verhoor werd er gebruik gemaakt van fotocollages, waarbij onder meer drie foto's van de familieleden van de verdachte rondom een foto van het gedode slachtoffer waren opgehangen. Het Haagse hof en de Hoge Raad hebben geoordeeld dat er hier in strijd is gehandeld met de eisen van een eerlijk proces.³⁷
- Intimidatie
- Nadat de verdachte moe wordt, worden er weer intensieve vragen aan hem gesteld en de verdachte mag niet slapen

³² HR 14 maart 2006, NJ 2007, 345 m.nt. P.A.M. Mevis.

³³ Interview met advocaat F.F.P. Truideman, 26-09-2020

³⁴ Interview met advocaat F.F.P. Truideman, 26-09-2020

³⁵ Corstens 2014, pag. 305

³⁶ Corstens 2014, pag. 307

³⁷ Zaanse verhoormethode arrest, HR 13 mei 1997, NJ 1998, 152. Zie ook Mr G.J.M. Corstens 2014, pag. 308

Fysieke druk

De fysieke druk op verdachten is verboden op grond van art. 3 EVRM, die zegt dat de verdachte niet aan folteringen mag worden onderworpen en ook op grond van art. 7 IVBPR. Tijdens het verhoor mag er op de verdachte geen fysieke druk worden uitgeoefend door de opsporingsambtenaar. Wanneer er een fysiek druk op de verdachte is uitgeoefend, kan het OM dan niet-ontvankelijk worden verklaard of er vindt bewijsuitsluiting plaats of strafvermindering.³⁸ In dit vonnis heeft het hof gekeken naar de omstandigheden. Het hof heeft onderzocht als de verdachte werkelijk is mishandeld tijdens zijn aanhouding. Het hof heeft verder ook gekeken als de verdachte dezelfde verklaring die hij had afgelegd onder mishandeling ook heeft afgelegd tijdens zijn verhoor waarbij hij niet is mishandeld (dus de daarop volgende verhoor). Als uit onderzoek blijkt dat de verklaring van de verdachte afgelegd onder ongeoorloofde druk gelijkkluidend is als de verklaring afgelegd onder normale omstandigheden, dan hoeft het hof, het OM dan niet, niet-ontvankelijk te verklaren. In dit vonnis heeft het hof dan de straf van de verdachte vermindert, aangezien bij de eerste verhoor op de verdachte ongeoorloofde druk was toegepast.

Psychische druk

Psychische druk kan als verboden worden aangenomen, indien geacht word dat deze druk ongeoorloofd is. Ongeoorloofde druk kan een strijdigheid opleveren met art. 21 Sv. Indien de verdachte aan de rechter zegt dat er op hem een psychische druk is uitgeoefend dan kan de rechter het OM niet-ontvankelijk verklaren. We zien in een vonnis dat een verdachte vindt dat het OM niet-ontvankelijk moest worden verklaard, omdat hij van mening was dat het OM in strijd met het pressieverbod heeft gehandeld.³⁹ Het verweer van het hof is verworpen, waarin hij van oordeel was dat er niet voldoende genoeg is gebleken dat het OM in strijd heeft gehandeld met het pressieverbod. Dus is het OM in dit vonnis niet, niet-ontvankelijk verklaard en vindt er geen bewijsuitsluiting plaats.

³⁸ Hof van Justitie van Suriname, 13 januari 2010, Vonnisnummer: 01/2010, OM vs Vega Vega

³⁹ Hof van Justitie 14 oktober 2009, Vonnisnummer: 09/2009, OM vs Gajadhar

Bedreigingen

Het komt wel voor dat verdachten worden bedreigd door agenten tijdens het verhoor. Bedreigingen zijn een vorm ongeoorloofde pressie. Als de verdachte een verklaring heeft afgelegd onder een bedreiging, dan kan gezegd worden dat de verdachte zijn verklaring niet in vrijheid heeft afgelegd. Want er is dan in strijd gehandeld met art. 21 lid 1 Sv, die zegt dat de agent zich moet onthouden van alles wat de strekking heeft een verklaring van de verdachte te verkrijgen waarvan niet gezegd kan worden dat deze in vrijheid is afgelegd. Als de verdachte wordt bedreigd op een manier waarop door de agent er uitspraken worden gemaakt over de verdachte zijn kinderen, vrouw en moeder dan wordt dit ongeoorloofd geacht. De verdachte raakt op zo een manier emotioneel en legt dan een verklaring af onder bedreiging, waarvan niet gezegd kan worden dat deze verklaring volgens art. 21 lid 1 Sv in vrijheid is afgelegd. De Hoge Raad is van oordeel dat het maken van schietbewegingen door de agenten ongeoorloofd is.⁴⁰ We zien dat in dit arrest de verdachte werd bedreigd door de agent, want hij maakte schietbewegingen aan het hoofd van de verdachte. Niet alle bedreigingen gedaan door agenten aan verdachten wordt ongeoorloofd geacht. Als er gekeken wordt naar het Murray tegen Groot-Brittannië arrest zien we dat een bepaalde bedreiging wel geoorloofd is.⁴¹ Als de agent een opmerking geeft als bijvoorbeeld: “iedere leugen verlengt jou verblijf hier”, dan kunnen we zeggen dat zo een opmerking wel geoorloofd geacht kan worden. In dit arrest is zo een bedreiging wel geoorloofd, omdat dit niet rechtstreeks indruist tegen het nemo tenetur beginsel. De verhoorders wisten precies wat er gebeurt was, hoe het feit gepleegd was en door wie. Maar ze hebben hem alleen bedreigd zodat hij het zelf verklaard wat er gebeurt is. De verdachte blijft maar zwijgen en om dit voor te komen hadden ze hem bedreigd. De verhoorders vinden dat ze aan de hand van deze opmerking, het zwijgrecht van de verdachte indirect hebben medegedeeld aan hem. Ze hebben hem dus gewaarschuwd op zo een manier, zodat hij stopt met zwijgen en liegen. Dus kunnen we zeggen dat zulke bedreigingen wel geoorloofd geacht kunnen worden. Corstens geeft een voorbeeld aan, waarin hij zegt dat als een verdachte wordt aangehouden en gebracht naar de politiepost voor verhoor in de avond en de agenten hem zeggen dat als verdachte een bekennende bekentenis aflegt hij naar huis mag, dan zeggen we dat dit een vorm is van ongeoorloofde pressie, want de agenten zeggen aan de verdachte dat ze geen

⁴⁰ HR 9 mei 2000, NJ 2000, 521

⁴¹ Murray tegen Groot-Brittannië arrest, EHRM 8 februari 1996, NJ 1996, 725

voorzieningen hebben getroffen voor zijn alleen thuis achtergebleven kinderen. Dit kan worden aangemerkt als een bedreiging, want de verdachte raakt zo in een moeilijke emotionele positie.⁴² Als de verdachte in zo een toestand een bekennende verklaring aflegt dan word gezegd dat deze niet in vrijheid is afgelegd. Indien de verdachte aan de politie vraagt wat het gevolg gaat zijn als hij een bekentenis aflegt en de politie in zakelijke termen aan hem zegt dat het horen van getuigen en het langer worden aangehouden worden vervallen, dan is er hier geen sprake van pressie uitoefening.⁴³ Maar als de agent dit in niet zakelijke termen zou zeggen aan de verdachte dan is dat ongeoorloofd, want dan wordt er een verwachting op de verdachte opgewekt en wordt hij dan wijs gemaakt dat bij het niet afleggen van een bekentenis hij langdurig zal worden vastgehouden.⁴⁴ Indien de politie zonder dat de verdachte hem iets vraagt en op niet zakelijke wijze de verdachte confronteert met niet realistische prognoses of de verdachte onder druk zet dan is er wel sprake van pressie uitoefening.⁴⁵

Beloften

Het doen van beloften aan een verdachte is een vorm van ongeoorloofde pressie. In de rechtspraak is aanvaard dat door verdachte in ruil voor strafvermindering ten nadele van derden afgelegde verklaringen voor het bewijs tegen hen gebruikt mogen worden.⁴⁶ In de octopus zaak wordt het OM niet-ontvankelijk verklaard in de vervolging van een kroongetuige, omdat de officieren van justitie beloften gemaakt hadden aan een verdachte, zodat hij een bekennende bekentenis aflegt.⁴⁷ De verdachte en de officieren van justitie hadden een overeenkomst gesloten dat verdachte verklaringen moest afleggen omtrent zijn betrokkenheid en de betrokkenheid van anderen. De verdachte doet in deze zaak afstand van zijn zwijgrecht. In de overeenkomst die gesloten werd

⁴² Corstens 2014, pag. 307

⁴³ Corstens 2014, pag. 307

⁴⁴ Corstens 2014, pag. 307

⁴⁵ HR 22 januari 1980, NJ 1980, 203 m. nt. ThWvV, HR 10 juni 1980, NJ 1980, 591 m. nt. ThWvV; Corstens 2014, pag. 307

⁴⁶ Corstens 2014, pag. 307

⁴⁷ HR 1 juni 1999, NJ 1999, 567

tussen de officieren van justitie en de verdachte was vastgelegd dat er aan de verdachte beloften werden gemaakt zoals:

- Dat de verdachte niet verder feitelijk van zijn vrijheid beroofd zal worden, noch in het kader van een voorlopige hechtenis, noch in het kader van de tenuitvoerlegging van een eventueel door de rechter op te leggen gevangenisstraf
- Dat hij niet (verder) vervolgd zal worden
- Dat het OM passende maatregelen zal treffen die de veiligheid en de gezondheid van de verdachte als van zijn levensgezel(lin) zoveel als mogelijk worden gewaarborgd

De Hoge Raad was van oordeel dat het OM een ernstige inbreuk gemaakt had op beginselen van een behoorlijke strafvervolging en werd dan toen niet-ontvankelijk verklaard.

Pressieverbod

Volgens Tom Blom is het doel van pressieverbod om de grenzen aan te geven waar binnen er sprake is van een in vrijheid afgelegde verklaring.⁴⁸ Bij pressieverbod gaat het erom dat de politieambtenaar zich onthoudt van alles wat de strekking heeft een verklaring van de verdachte te krijgen waarvan niet gezegd kan worden dat deze in vrijheid is verkregen.⁴⁹ Conform art. 3 EVRM mag de verdachte niet gemarteld worden om een bekentenis af te leggen.⁵⁰ Indien er in strijd is gehandeld met het pressieverbod, dan zal de daardoor tot stand gekomen verklaring van de verdachte niet gelden als bewijs.⁵¹ Er is dan sprake van bewijsuitsluiting en dat is vaste jurisprudentie.⁵² In voornoemd arrest van 8 januari 1980 gaat het erom dat de verklaring van de verdachte die bij de politie is afgelegd, niet in vrijheid heeft plaatsgevonden. De politie heeft de

⁴⁸ Tom Blom 2011, pag. 7

⁴⁹ Corstens 2014, pag. 306

⁵⁰ Corstens 2014, pag. 307

⁵¹ Corstens 2014, pag. 308

⁵² HR 8 januari 1980, NJ 1980, 202

verdachte mishandeld en bedreigd, waardoor de Hoge Raad van oordeel is dat er sprake is van onrechtmatig verkregen bewijs.⁵³

1.7. Naleving van de cautieplicht in de Surinaamse rechtspraak

Uit een interview met een juridisch medewerker op het Parket (assistent van het parket) is gebleken dat volgens art. 21 lid 1 Sv een verdachte het recht heeft om te zwijgen, hij is niet verplicht om antwoord te geven op de vragen die aan hem gesteld worden. Conform art. 21 lid 2 Sv rust er op de politieambtenaar een cautieplicht. Dit houdt in dat de politieambtenaar verplicht is om de verdachte voor het verhoor mee te delen dat hij het recht heeft om te zwijgen. Bij elke verhoor en bij de aanhouding van de verdachte wordt er een referte proces-verbaal opgemaakt en daarop wordt wel opgenomen dat de politie de cautie heeft medegedeeld aan de verdachte. Als dat werkelijk zo geschiedt op het politie bureau weten de mensen van het parket niet, aangezien ze op het parket werken met processtukken afkomstig van de politie.⁵⁴ Als de cautie daadwerkelijk heeft plaatsgevonden kunnen alleen de agenten en de verdachte beweren. Dus geeft Mevr. Karta aan dat de cautie wel wordt nageleefd in Suriname, omdat in de processtukken afkomstig van politie er altijd is opgenomen dat er cautie is medegedeeld aan de verdachte.⁵⁵

1.7.1. Bewijsuitsluiting

Als er sprake is van ongeoorloofde pressie vindt bewijsuitsluiting plaats. Als er tijdens het verhoor van de verdachte sprake is van cautieverzuim, waardoor de verklaring van de verdachte onbetrouwbaar is geworden, dan vindt er onder deze omstandigheden bewijsuitsluiting plaats. We zien verder dat de Hoge Raad 2 criteria heeft gegeven in het standaard arrest, namelijk: bewijsuitsluiting kan uitsluitend aan de orde komen indien er op een onrechtmatige wijze aan bewijsmateriaal is gekomen door het overtreden van een belangrijk (strafvorderlijk) voorschrift of rechtsbeginsel dat bovendien in aanzienlijke mate moet zijn geschonden.⁵⁶

⁵³ <https://www.navigators.nl/document/id341980010870995anj1980202dosred/ecli-nl-hr-1980-ac0122-nj-1980-202-hr-08-01-1980-nr-70995a>, geraadpleegd op 6-10-2020

⁵⁴ Interview met parketsecretaris Karta Caitlyn, L.L.B. 30-09-2020

⁵⁵ Interview met parketsecretaris Karta Caitlyn, L.L.B. 30-09-2020

⁵⁶ Tom Blom 2011, pag. 14

We zien een duidelijk voorbeeld van bewijsuitsluiting in relatie tot politieverhoren komen uit de zogenaamde Salduz-problematiek en de standaard die daaruit is voortgekomen. In het Post Salduz arrest gaat het om een jeugdige verdachte van 16 jaar, waarbij tijdens het verhoor de jeugdige verdachte niet werd bijgestaan door een advocaat en dit is gebleken uit het proces-verbaal. Hij kreeg de mogelijkheid niet om zich door een advocaat bij te laten staan. Art. 6 lid 3 sub c EVRM zegt dat de verdachte recht heeft op bijstand naar eigen keuze. En de politie kan niet bepalen voor de verdachte dat hij geen juridische bijstand mag hebben. Het Europees Hof is van oordeel dat niemand het recht op juridische bijstand aan een verdachte mag verbieden, in deze een jeugdige verdachte.⁵⁷ Want vooral bij de jeugdige verdachte is het vereist dat tijdens het verhoor, de jeugdige verdachte moet worden bijgestaan door een advocaat of een andere vertrouwenspersoon.⁵⁸ Als het recht op bijstand van een jeugdige verdachte tijdens het verhoor wordt geschonden, moet dit leiden tot bewijsuitsluiting van de verklaringen die door de verdachte zijn afgelegd voordat hij een advocaat kon raadplegen en van het bewijsmateriaal dat is verkregen als rechtstreeks gevolg daarvan.⁵⁹

De enige zaak waarin naar Tom Blom weten sinds het standaardarrest bewijsuitsluiting is gevolgd vanwege de toepassing van onrechtmatige verhoormethoden is de zaak van de rechtbank te Maastricht. In deze zaak kwam de rechtbank tot haar oordeel vanwege de relatief lange duur van het verhoor (7:30 uur zonder onderbreking) van een 15-jarige verdachte, welke gebruik wenst te maken van zijn zwijgrecht, in samenhang met het optreden van politieambtenaren, dat de rechtbank als intimiderend kwalificeerde. Bij dit verhoor werd de verdachte in het gezicht geschreeuwd en werd met vlakke hand op tafel geslagen. De verklaring van de verdachte werd dus niet in vrijheid afgelegd. De verdachte mag niet gedwongen worden om een verklaring af te leggen.⁶⁰

We zien verder op de conferentie van Amnesty International te Parijs in 1973 dat er door bepaalde sprekers naar voren is gebracht dat de rechters verplicht zouden moeten worden om alle klachten

⁵⁷ Post Salduz arrest, HR 30 juni 2009, NJ 2009, 349

⁵⁸ Tom Blom 2011, pag. 19

⁵⁹ Post Salduz arrest, HR 30 juni 2009, NJ 2009, 349

⁶⁰ Rechtbank te Maastricht, 27 oktober 2004, LJN AR 4661

nauwkeurig te onderzoeken over martelingen die tijdens een gerechtelijk procedure geuit worden. En als er bewijzen zijn verzameld door middel van marteling, moet dit dan niet worden toegelaten. Er vindt dan bewijsuitsluiting plaats. Er is ook aangehaald dat er op advocaten een beroep gedaan moet worden om zich nooit ervan te laten weerhouden daden van marteling die hun ter kennis komen aan het licht te brengen.⁶¹ Er vindt nog geen bewijsuitsluiting plaats uit het enkele feit dat een verdachte een verklaring aflegt op een tijdstip dat hij ten onrechte vastgehouden wordt. Er zal meer bij moeten komen om te kunnen concluderen dat de verdachte zijn verklaring onder druk heeft afgelegd en deze niet gebruikt kan worden als bewijs.⁶²

⁶¹ Amnesty International 1973, pag. 20

⁶² HR 20 januari 1987, NJ 1987, 688; Corstens 2014, pag. 307

2 De verdachte in de opsporingsfase

2.1. De verdachte

Volgens art. 19 lid 1 Sv is een verdachte degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit voortvloeit. Vervolgens zien we in art. 19 lid 2 Sv dat de verdachte degene is tegen wie de vervolging gericht is. Het strafproces begint op het moment er een vermoeden bestaat dat er een strafbaar feit is gepleegd. De verdachte kan gezien worden als centrale figuur in het strafproces. De verdachte is nog geen dader, omdat de verdachte verdacht wordt van een strafbare feit en een dader is degene die door een gedraging (handelen of nalaten) de delictsinhoud vervult.⁶³ Een verdachte wordt onderworpen aan een onderzoek, waarbij hij wordt blootgesteld aan vrijheidsberoving, vervolging en bestraffing. In Corstens en in art. 19 lid 1 Sr zien we dat aan een verdachte er drie bestanddelen gekoppeld zijn, namelijk: er moet sprake zijn van een strafbaar feit, er moet een redelijke vermoeden van schuld bestaan aan dat strafbare feit van betrokkene en dat vermoeden moet op feiten of omstandigheden zijn gebaseerd.⁶⁴

- **Strafbaar feit**

Er moet sprake zijn van een gedraging die strafbaar is, alvorens men ertoe overgaat om deze handeling te kwalificeren als een strafbaar feit. Een strafbaar feit is een eis van het legaliteitsbeginsel van art. 1 Sr. Bij de vraag als er sprake is van een strafbaar feit, moet men gaan toetsen als het feit valt binnen de delictsommschrijving van een bepaald strafbaar feit (wederrechtelijk) en/of als er sprake is van een rechtvaardigingsgrond (is het feit wederrechtelijk). Dit komt aan de orde bij de tweede materiële vraag namelijk: is het feit strafbaar?

- **Redelijke vermoeden van schuld**

Aan dit bestanddeel zijn er twee vereisten gekoppeld, namelijk: het objectiviteitsvereiste en het waarschijnlijkheidsvereiste. Bij objectiviteitsvereiste gaat het erom dat het vermoeden schuld redelijk op zichzelf moet zijn, dus o.b.v. feiten en omstandigheden moet het op zichzelf rusten, het gaat hierbij niet om een subjectief vermoeden van bijvoorbeeld een opsporingsambtenaar. Bij waarschijnlijkheidsvereiste moet het gaan om de kans dat de verdachte het feit heeft gepleegd waarschijnlijker moet zijn dan dat hij dat niet heeft gepleegd.

⁶³ Punwasi 2018, pag. 83

⁶⁴ Corstens 2014, pag. 87

- **Feiten en omstandigheden waaruit dit redelijk vermoeden voortvloeit.**

Een verdenking moet berusten op feiten en omstandigheden, het gaat in deze om waarnemingen van feitelijke strafbare feiten, getuigenverklaring, anonieme tips, sporen bij misdrijven (bijvoorbeeld vingerafdrukken), ervaringen van een opsporingsambtenaar. Volgens het hollende kleurling arrest zien we dat pure intuïtie of voorgevoel verboden is, omdat je dan het bestaan van een vermoeden niet kan controleren.⁶⁵ Als bij een redelijke vermoeden van schuld pure intuïtie als kernbron wordt beschouwd dan is de grens overschreden en dit maakt dat het bestaan van een vermoeden immers oncontroleerbaar. Naast de intuïtie zal er minstens een controleerbare factor moeten zijn die leidt tot een redelijke vermoeden. In het schaduw arrest is uitgemaakt dat het schaduw van een verdachte of observeren van een verdachte niet in strijd is met art. 19 Sr., want een redelijke vermoeden kan soms ontstaan naar aanleiding van feiten en omstandigheden die zijn geobserveerd voordat bekend was dat er sprake was van een strafbaar feit.⁶⁶

2.2. Rechten van de verdachte

De rechten van de verdachte zijn van belang om de rechtspositie van de verdachte aan te geven. In het begin van een verhoor dient de verhorende ambtenaar de verdachte voor te houden, waarvan hij verdacht wordt. Al bij de aanhouding van de verdachte moet hij door de verhorende ambtenaar al worden medegedeeld welke rechten hij heeft. In de opsporingsfase zijn er enkele rechten toegekend aan de verdachte die in deze paragraaf worden uitgelegd De rechten die aan een verdachte worden toegekend zijn onder andere:⁶⁷

1. Recht op inzage van processtukken
2. Het zwijgrecht
3. Recht om gehoord te worden
4. Recht op rechtsbijstand
5. Vrij en vertrouwelijk verkeer met de raadsman

⁶⁵ Arrest Hollende kleurling bij het Hof A'dam 3 juni 1977, NJ 1978 # 601

⁶⁶ Arrest Schaduwen HR 14 oktober 1986, NJ 1986 # 564

⁶⁷ Corstens 2014, pag. 93

Ad. 1 Recht op inzage van processtukken

Het recht om kennis te nemen van de processtukken is cruciaal vooral voor de verdachte.⁶⁸ De verdachte en raadsman hebben recht op inzage van de stukken volgens art. 22 lid 1 Sv, maar we zien hierop een uitzondering die is opgenomen in art. 22 lid 2 Sv, waarbij er gezegd wordt dat de rechter-commissaris of de vervolgingsambtenaar het recht van de verdachte op inzage van de processtukken kan weigeren. Indien het gaat om het belang van het onderzoek dan kan de verdachte geen inzage krijgen tot bepaalde processtukken. En is de verdachte niet eens dat hij wordt onthouden van de kennisname, dan kan hij conform art. 24 Sv 3 dagen nadat hij de mededeling van onthouding heeft gehad, een bezwaarschrift indienen bij het Hof van Justitie. Aan de verdachte wordt soms de inzage van processtukken geweigerd als het bijvoorbeeld gaat om een ernstige zaak, waarbij men geen belangenverstrengeling wilt hebben.⁶⁹ We zien dat procesdeelnemers een effectief toegang hebben tot het dossier en we kunnen dat ook halen uit art. 6 EVRM (eerlijk proces).⁷⁰

Ad. 2 Het zwijgrecht

De verdachte heeft ook het recht om te zwijgen die geregeld is in art. 21 Sv., waarin gezegd wordt dat de verdachte niet verplicht is om te antwoorden. Hij hoeft niet mee te werken aan zijn eigen veroordeling. Art. 21 lid 2 Sv zegt dat voor het verhoor aan de verdachte moet worden meegedeeld dat hij niet verplicht is om te antwoorden. Het zwijgrecht van art. 21 Sv heeft te maken met zelfincriminatie. Bij zelfincriminatie gaat het erom dat je niet verplicht bent om bewijs tegen jezelf te leveren. Het zwijgrecht is ook geregeld in art. 6 EVRM, waarbij vermeld wordt dat de verdachte niet verplicht is om bewijs tegen zichzelf te leveren. We zien verder dat het zwijgrecht van de verdachte ook is opgenomen in art. 14 lid 3 sub g IVBPR, waarin is gezegd dat de verdachte niet kan worden gedwongen om tegen zichzelf te getuigen of een bekentenis tegen zichzelf af te leggen. De opsporingsambtenaar heeft als taak om de verdachte mee te delen dat hij het recht heeft om te zwijgen, dus op de opsporingsambtenaar rust een mededelingsplicht oftewel cautie. Indien de opsporingsambtenaar zich verzuimt om de cautie mee te delen aan de verdachte, ook wel genoemd

⁶⁸ Corstens 2014, pag. 260

⁶⁹ Interview met advocaat F.F.P. Truideman, 26-09-2020

⁷⁰ Corstens 2014, pag. 259

cautieverzuim, dan is de consequentie hiervan dat er sprake van bewijsuitsluiting m.a.w. het bewijs is dan niet meer geldig. Want je mag dan die verklaring van de verdachte niet gebruiken. De voorwaarde is dat de verdachte in zijn belangen moet zijn geschaad. Op de rechter rust er ook een cautieplicht en als de rechter zich verzuimt om deze cautieplicht mee te delen aan de verdachte, dan is de consequentie dat het hele onderzoek ter terechtzitting of het vonnis nietig is. De voorwaarde hiervoor is dat de verdachte in zijn verdediging moet zijn geschaad.⁷¹

Ad. 3 Recht om gehoord te worden

Het recht om gehoord te worden is ook één van de rechten die een verdachte heeft en dit is geregeld in art. 27 lid 1 Sv, waarbij gezegd wordt dat de verdachte, de rechter kan verzoeken om gehoord te worden. Maar op deze regel zien we een beperking die genoemd is in art. 27 lid 2 Sv, waarbij gezegd wordt dat de verdachte het recht heeft om gehoord te worden, tenzij het belang van het onderzoek dit verbiedt. Bij het recht om gehoord te worden gaat het erom dat de verdachte zijn standpunt naar voren kan brengen, hij kan de rechter zijn kant van het gebeuren vertellen.

Ad. 4 Recht op rechtsbijstand

De verdachte heeft recht op rechtsbijstand en dit is geregeld in art. 16 lid 1 Sv, art. 20 lid 1 Sv en art. 30 lid 1 Sv. Het recht op rechtsbijstand is ook geregeld in art. 12 lid 1 G.W. De verdachte is bevoegd zich te laten bijstaan door één of meer raadslieden. Het recht op rechtsbijstand is ook geregeld in de hierna genoemde internationale verdragen. Art. 14 lid 3 b IVBPR zegt dat de verdachte moet beschikken over voldoende tijd en faciliteiten die nodig zijn voor het voorbereiden van zijn verdediging en de verdachte heeft ook het recht om zelf een raadsman te kiezen. Art. 14 lid 3 d IVBPR zegt “ in zijn tegenwoordigheid berecht te worden, zichzelf te verdedigen of de bijstand te hebben van een raadsman naar zijn keuze”. Er wordt verder ook nog gezegd dat indien de verdachte geen rechtsbijstand heeft en de rechtspraak juist eist dat de verdachte een rechtsbijstand moet hebben, zonder dat hij verplicht is om aan de betaling daarvan te voldoen, indien hij niet over voldoende middelen beschikt dat hij dan een rechtsbijstand toegewezen krijgt. Art. 6 lid 3 c EVRM geeft aan dat de verdachte zich zelf mag verdedigen of hij mag een raadsman naar eigen keuze kiezen voor de rechtsbijstand of als de verdachte niet over voldoende middelen beschikt om een raadsman te betalen, dan kan hij kosteloos door een toegevoegde raadsman

⁷¹ Corstens 2014, pag. 679

worden bijgestaan, indien de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen. We zien in art. 32 Sv dat als de verdachte nog geen raadsman heeft of als de verdachte niet over voldoende middelen beschikt om zich door een raadsman te laten bijstaan dat door de Minister van Justitie en Politie aan de verdachte een raadsman wordt toegekend, zonder dat de verdachte zich aan de betalingsverplichting moet voldoen.

Ad. 5 Vrij en vertrouwelijk verkeer met de raadsman

Volgens art. 40 lid 1 Sv heeft de raadsman vrije toegang tot de verdachte die van zijn vrijheid is beroofd. Hierbij gaat het erom dat de raadsman in privé onder vier ogen kan communiceren met de verdachte, zonder dat van de inhoud van de briefwisseling door anderen kennis wordt genomen.⁷² De toegang tot de verdachte gebeurt onder toezicht, zodat de veiligheid van de raadsman wordt gegarandeerd en de verdachte niet kan wegglijpen. Echter is er op de regel van art. 40 lid 1 Sv een uitzondering gelegen die we zien in art. 40 lid 2 Sv, waarbij gezegd wordt dat indien er een ernstige vermoeden voortvloeit uit bepaalde omstandigheden dat het vrije verkeer tussen de raadsman en de verdachte beperkt kan worden. Het gaat hierbij erom dat de raadsman bepaalde informatie aan de verdachte kan geven, waardoor de waarheidsvinding wordt belemmerd. De raadsman kan misbruik maken van dit vrij verkeer en kan dan de verdachte op de hoogte stellen van bepaalde zaken, waarvan hij in het belang van het onderzoek tijdelijk onkundig moet blijven. Indien dit gebeurt dan kan tijdens het gerechtelijk vooronderzoek de rechter-commissaris de vervolgingsambtenaar telkens bevelen om de raadsman zijn toegang tot de verdachte stop te zetten of de raadsman niet alleen te laten met de verdachte tijdens de besprekingen en dat er geen brievenuitwisseling zal plaatsvinden tussen hen.⁷³

2.3 De opsporingsfase

Vanwege de begrenzing van dit onderzoek tot de opsporingsfase is het een vereiste om deze fase kort te bespreken.

In Suriname is het Openbaar Ministerie, die ook wel het parket van de procureur-generaal wordt genoemd, de enige instantie die verantwoordelijk is voor de opsporing van strafbare feiten en ook

⁷² Corstens 2014, pag. 102

⁷³ Hof van Justitie, 10 februari 2020, gepubliceerd op 9 maart 2020, <https://rechtspraak.sr/sru-hvj-2020-2/>, geraadpleegd op 01-10-2020

belast is met vervolging van die feiten. Er is hiervoor een samenwerking met de politie en andere opsporingsdiensten. Dus het Openbaar Ministerie komt in beeld wanneer iemand een strafbaar feit heeft gepleegd of indien er een redelijke vermoeden daartoe bestaat. Verder zien we dat op het Openbaar Ministerie 2 taken rusten, namelijk: het leiden van een opsporingsonderzoek, welke verricht wordt door de politie en de 2^e taak is het vervolgen van strafbare feiten door het voorleggen van strafzaken aan de Kantonrechter. We zien dat het proces begint met een individu die verdacht wordt voor een bepaald strafbaar feit, er rust een redelijk vermoeden van schuld op hem en dit blijkt uit feiten en omstandigheden volgens art. 19 Sv.⁷⁴ Wanneer er een strafbaar feit is gepleegd dan komt de politie in deze bij kijken, omdat de politie er is voor de strafrechtelijke handhaving.

Uit een interview met een ambtenaar van politie, met name een onder inspecteur is gebleken, dat er eerst een aangifte wordt opgenomen op een formulier. Als er een aangifte wordt opgenomen, heb je 2 formulieren, je hebt een formulier voor de onbekende dader en een formulier voor de bekende dader. Bij de onbekende dader heb je geen getuigen, al heeft men een vermoeden, dan nog is het nog steeds onbekend. Zo een aangifte wordt op een onbekende formulier opgenomen. Bij de bekende dader zijn er wel getuigen en men heeft het strafbaar feit zien gebeuren, er is dan genoeg bewijsmateriaal. Aan de hand van deze omstandigheden wordt zo een verdachte aangehouden en het werk van de politie is dat ze bewijzen moeten verzamelen, alles wordt dus opgeschreven vastgesteld. Voordat het verhoor begint, rust er op de agent een cautiëplicht, waarbij hij aan de verdachte moet zeggen dat hij het recht heeft om te zwijgen conform art. 21 Sv. De verdachte is dus niet verplicht mee te werken aan zijn eigen veroordeling. De agent deelt de verdachte ook mee dat hij het recht heeft om zich in rechten doen bij te staan door een advocaat conform art. 16 lid 1 Sv in samenhang met art. 20 Sv, die zegt dat de verdachte zich kan doen bijstaan door 1 of meer advocaten. Heeft de verdachte geen geld, dan krijgt hij een advocaat toegevoegd door de overheid, zonder zich daarbij aan de betalingsverplichting te voldoen conform art. 32 Sv. Nadat de verdachte wordt aangehouden, wordt hij dan voorgeleid aan iemand met een ster en dat is de hulp officier van justitie. Hij maakt op zijn beurt contact met een officier van het parket van de Procureur-Generaal. Als er getuigen zijn gehoord, er veel bewijzen zijn verzameld en ook misschien spullen in beslag genomen worden, dan gaat de officier van justitie beslissen als in het belang van het onderzoek zo een verdachte in verzekering moet worden gesteld. Dus de

⁷⁴ <http://www.openbaarministeriesuriname.org/>, geraadpleegd op 03-10-2020

officier gaat bepalen en niet de politie, want de politie arresteert geen verdachten. De politie neemt slechts een aangifte op. Vroeger was de in verzekering stelling 14 dagen, maar nu is het 7 dagen. Nu is het zo dat de verdachte al op de 4^e dag voorgeleid moet worden op het parket en vroeger was het dat de verdachte binnen 14 dagen werd voorgeleid. En daar gaan ze beslissen als de aanhouding met 30 dagen moet worden verlengd.⁷⁵ Daarna stuurt de officier van justitie de verdachte met zijn strafdossier naar de rechter-commissaris en hij gaat dan na als de verdachte terecht is aangehouden en aangehouden moet blijven volgens art. 54 a Sv. Toetst de rechter-commissaris de inverzekeringstelling rechtmatig, dan zorgt de officier van justitie ervoor dat de verdachte een dagvaarding krijgt om zich voor de strafrechter te verantwoorden voor het strafbaar feit die hij gepleegd heeft. Als de rechter-commissaris vindt dat de aanhouding onrechtmatig is, dan beslist de officier om de verdachte in vrijheid te stellen of om in beroep te gaan tegen de beschikking van de rechter-commissaris tot invrijheidstelling gestuit met ten hoogste 3 dagen. Wanneer de rechter-commissaris vindt dat de inverzekeringstelling van de verdachte verlengd moet worden, dan kan dat als het noodzakelijk is voor het onderzoek. Maar de officier van justitie kan de rechter-commissaris ook vragen om de verdachte in bewaring te houden en dat duurt 30 dagen lang.⁷⁶

Op de politiepost tijdens de aanhouding van de verdachte worden 2 formulieren gebruikt, namelijk: model A en model B. In model A (zie bijlage) zijn de rechten en plichten opgenomen van de verdachte, die aan hem moeten worden voorgehouden tijdens de aanhouding. Tussen 10 uur in de avond en 7 uur s 'morgens mag de verdachte niet worden verhoord, maar als de verdachte toestemming geeft mag hij dan wel worden verhoord, dit moet dan wel duidelijk aangegeven worden in het proces-verbaal dat het verhoor met toestemming van de verdachte is geschied. Men gaat uit ervan dat die tijd de rusttijd is. In model B wordt aangegeven als de verdachte zijn eigen raadsman heeft. Wordt aan de verdachte door overheidswege aan hem een advocaat toegekend, dan wordt er op zo een formulier geschreven: pro duo.⁷⁷

⁷⁵ Interview met onder inspecteur Lachman D., 21-05-2020

⁷⁶ <http://www.openbaarministeriesuriname.org/het-proces/>, geraadpleegd op 03-10-2020

⁷⁷ Interview met onder inspecteur Lachman D., 21-05-2020

3 De ontwikkeling in de jurisprudentie ten aanzien het folterverbod

In het kader van folterverbod zullen er 3 uitspraken uitgebreid belicht worden. De eerste uitspraak is een uitspraak van het EHRM, de tweede is een rechterlijke uitspraak van de Hoge raad en de derde is een uitspraak van het EHRM

De jurisprudentie betreft:

Ierland vs Verenigd Koninkrijk arrest (18 Januari 1978); Zaanse verhoormethode arrest (HR 13 mei 1997, NJ 1998, 152) en Selmouni tegen Frankrijk case (EHRM 28 juli 1999, nr. 25803/94)

In een beroemde arrest **Ierland vs. Verenigd Koninkrijk** werden een aantal personen opgepakt en ondervraagd door de Britse politie.⁷⁸ Deze zaak heeft betrekking op controversiële verhoortechnieken die in de jaren zeventig zijn toegepast door de Britse politie op een groep mannen van Ierse afkomst. Deze groep mannen werden aangehouden op verdenking van banden met de IRA (Irish Republican Army). Er waren vijf technieken op deze groep mannen toegepast, namelijk:

- Het volledig bedekken van de gezichten van de verdachten, behalve gedurende het verhoor
- De verdachten voortdurend tegen een muur laten staan in een uitgespreide en pijnlijke houding voor langere perioden
- Het blootstellen van de verdachten aan een continu en monotoon geluid
- De verdachten beroven van slaap
- De verdachten beperkt laten eten en drinken

In 1978 was het EHRM van oordeel dat de vijf technieken een onmenselijke en vernederende behandeling opleverden. Het hof was niet van oordeel dat deze vijf technieken voldoende ernstig waren dat ze als foltering konden worden aangemerkt.

In een onderzoek van Yasmine Ghys in 2015 is aangegeven dat de voormalige commissie voor de rechten van de mens zei dat deze technieken wel een vorm waren van foltering, omdat ze de

⁷⁸Case Ierland vs Verenigd Koninkrijk, 18 januari 1978; Zie ook: https://www.navigators.nl/document/id686e4242cd7c4065aa467fc43e15fa40?ctx=WKNL_CSL 85 , geraadpleegd op 09-10-2020

minimumdrempel hadden overschreden. Het ging niet om onmenselijke of vernederende behandeling, maar om foltering. Maar het hof heeft anders geoordeeld en zei dat deze vijf technieken gezien kunnen worden als onmenselijke of vernederende behandeling. Het hof was in 1978 terughoudend om de staat te veroordelen vanwege foltering.⁷⁹

Op 4 december 2014 werd er een verzoek ingediend bij het EHRM om het arrest uit 1978 te herzien op grond van Regel 80 van het Reglement van het hof.⁸⁰ Volgens deze regel kan het hof een uitspraak herzien, wanneer er nieuwe feiten zijn ontdekt die aan het EHRM niet bekend waren op het moment dat de uitspraak gedaan werd en die de uitkomst van de uitspraak zouden kunnen beïnvloeden. Volgens de Ierse regering kwamen er nieuwe feiten boven water in juni 2014 in een Ierse tv-documentaire. Er werden documenten uit archieven verkregen en werd er aan de hand daarvan vastgesteld dat psychiater, Dr. L., die jaren geleden als deskundige is voorgedragen door de Britse regering en gehoord is door de Commissie, de Commissie misleid heeft door te verklaren dat de effecten van de mishandeling voor een korte tijdsduur waren. Echter was deze psychiater wel op de hoogte van de langdurige en ernstige effecten van de vijf technieken. Verder wees de Ierse regering het hof ook documenten uit de archieven die erop wijzen dat de Britse regering getracht had om te voorkomen dat het hof achter de volledige waarheid over de vijf technieken zou komen. De Ierse regering gaf aan dat indien het hof toegang had tot deze informatie, hij de vijf technieken als foltering zou kwalificeren.

Het hof was van oordeel dat er in deze documenten geen feiten waren die in de jaren zeventig onbekend waren. Zelfs indien het mogelijk was om aan te tonen dat de psychiater misleidende informatie had verschaft over de langdurige psychiatrische effecten van de verhoortechnieken, dan noch betekent het niet dat het hof zou hebben geconcludeerd dat er in de jaren zeventig sprake was van foltering.

In de uitspraak van 1978 werd er aangegeven dat het verschil tussen foltering en een onmenselijke of vernederende behandeling afhankelijk is van de intensiteit van het lijden. En deze intensiteit is op zijn beurt weer afhankelijk van verschillende andere elementen. Dus werd het verzoek voor herziening van de uitspraak van 1978 afgewezen.

⁷⁹ https://vrg-gent.be/media/bestanden/5_folterverbod.pdf, geraadpleegd op 10-10-2020

⁸⁰ EHRM 20 maart 2018, 5310/71, NJB 2018/947

Zaanse verhoormethode arrest⁸¹

De Zaanse verhoormethode is een omstreden verhoormethode m.a.w. het is een verboden verhoormethode die voor het eerst heeft plaatsgevonden in Zaandam. Bij deze verhoormethode gaat het erom dat de verdachte langdurig en intensief wordt verhoord. Er wordt hierbij gebruik gemaakt van een communicatiedeskundige en fotocollages. Deze verhoormethode kenmerkt zich door het laten herbeleven van de misdaadsituatie door de verdachte.

In bovenstaand arrest is de rechtsvraag als er sprake is van een onrechtmatige verhoorsituatie. De Hoge Raad behandelt verder ook op welke wijze de onrechtmatigheid dient te worden gesanctioneerd. Er wordt ook gekeken als er sprake is van een eerlijk proces in de zin van art. 6 EVRM.⁸²

Rechtsregel: Het gebruik van een fotocollage, waarbij foto's van de familieleden van de verdachte rondom een foto van het slachtoffer werd geplaatst is in strijd met de eisen van een eerlijk proces opgenomen in art. 6 EVRM. Maar in dit arrest is het ook niet zo ernstig dat het OM niet-ontvankelijk zou zijn verklaard.⁸³

Casus: In dit arrest ging het om een 45-jarige verdachte die werd verdacht van doodslag. Deze verdachte bekende tegenover de Zaanse politie dat hij het slachtoffer om het leven heeft gebracht. Dit deed hij, omdat hij een weekend lang verhoord werd met foto's van zijn familieleden, die tussen de beelden van het slachtoffer werden opgehangen. Op zo een manier werd er op de verdachte een druk gelegd (ontoelaatbare pressie), waarbij hij dan toen een bekentenis heeft afgelegd dat hij inderdaad het slachtoffer om het leven heeft gebracht.⁸⁴

⁸¹ HR 13 mei 1997, NJ 1998, 152

⁸²<https://www.hetrechtenstudentje.nl/jurisprudentie/eclinlhr1997zd0705-zaanse-verhoormethode/>, geraadpleegd op 07-10-2020

⁸³<https://www.hetrechtenstudentje.nl/jurisprudentie/eclinlhr1997zd0705-zaanse-verhoormethode/>, geraadpleegd op 07-10-2020

⁸⁴<https://www.hetrechtenstudentje.nl/jurisprudentie/eclinlhr1997zd0705-zaanse-verhoormethode/>, geraadpleegd op 07-10-2020

Het Hof heeft vastgesteld dat deze verhoormethode in strijd is met de eisen van een eerlijk proces. Dit levert schending van art. 6 EVRM op. Het OM is in dit arrest ontvankelijk gebleven, omdat het ging om een onrechtmatige verhoorsituatie en niet om een onmenselijk verhoor. De verdachte werd dan vrijgesproken vanwege de onrechtmatige verhoorsituatie.⁸⁵

De Hoge Raad volgt het Hof in deze redenering, waarbij de Hoge Raad heeft gesteld dat er een ongeoorloofde vorm van pressie is uitgeoefend op de verdachte. En dat is in strijd met art. 21 Sv en art. 6 EVRM.⁸⁶

We zien dat de hoofdregel is dat de verklaring die is verkregen door een ongeoorloofde vorm van pressie als onrechtmatig bewijs moet worden aangemerkt en dus terzijde gesteld moet worden.⁸⁷

Maar we zien in dit arrest dat de Hoge Raad van oordeel is dat er geen bewijsuitsluiting hier plaatsvindt, omdat de tijdens het verhoor afgelegde verklaringen toch niet als bewijs werden gebruikt. Volgens de Hoge Raad is het in dit soort gevallen mogelijk om een compensatie door middel van strafverminderingen te krijgen. De Zaanse verhoormethode is dus deels in strijd met art. 6 EVRM. Het is eigenlijk niet zo ernstig dat het OM niet-ontvankelijk zou zijn. Wel is het reden genoeg voor de Hoge Raad om het beroep te verwerpen.⁸⁸

De conclusie van de Zaanse verhoormethode arrest is dat de uitleg van art. 21 Sv wordt beheerst door een belangenafweging. De verdachte heeft als procespartij recht op zijn vrijheid en deze vrijheid wordt afgewogen tegen het belang van de waarheidsvinding.⁸⁹

⁸⁵<https://www.hetrechtenstudentje.nl/jurisprudentie/eclinlhr1997zd0705-zaanse-verhoormethode/>, geraadpleegd op 07-10-2020

⁸⁶<https://www.hetrechtenstudentje.nl/jurisprudentie/eclinlhr1997zd0705-zaanse-verhoormethode/>, geraadpleegd op 07-10-2020

⁸⁷ HR 8 januari 1980, NJ 1980, 202

⁸⁸<https://www.hetrechtenstudentje.nl/jurisprudentie/eclinlhr1997zd0705-zaanse-verhoormethode/>, geraadpleegd op 07-10-2020

⁸⁹<https://www.hetrechtenstudentje.nl/jurisprudentie/eclinlhr1997zd0705-zaanse-verhoormethode/>, geraadpleegd op 07-10-2020

De Hoge Raad beslist dat een aantal handelingen die verhoorders gebruiken ontoelaatbaar geacht kunnen worden.⁹⁰ In dit arrest vond het verhoor van de verdachte plaats in een kleine kamer. Tijdens het verhoren zijn door de verhorende rechercheurs als volgt gehandeld:

- Verdachte is negen dagen lang achter elkaar intensief verhoord, waarbij zijn slaap werd ontnomen
- Er is zacht en met stemverheffing tegen de verdachte gesproken, rond hem gelopen en ook wel dichtbij hem gekomen
- Er zijn aan de verdachte foto's van het slachtoffer en van delen van haar lijk getoond
- Er zijn nabij het hoofd van de verdachte schietbewegingen gemaakt
- Aan de verdachte werd voorgehouden een onschuldige antwoord te geven op de hem gestelde vragen
- Aan de verdachte werd gezegd dat als hij gebruik maakt van zijn zwijgrecht dat hij dan laf is, dat hij maar beter kan bekennen, omdat alleen daardoor zijn relatie met zijn vrouw te redden zou zijn, alsmede dat zijn hoogbejaarde moeder mogelijk zou moeten worden verhoord. Er is aan de verdachte gevraagd als zijn vrouw zou kunnen leven met een man van wie de onschuld niet vaststaat of als zijn vrouw niet beter zou kunnen leven met een man die heeft toegegeven iets te hebben gedaan, dan met een man van wie niet honderd procent vaststaat dat hij de dader niet is. Ook is aan hem gevraagd hoe hij zijn echtgenote of dochtertje kan uitleggen dat hij vreemd is gegaan, de vrouw heeft vermoord, in stukken heeft gesneden en in de sluis heeft gedumpt. Of iemand beschermd en of die meer waard is dan zijn vrouw en kind. Er zijn ook toespelingen gemaakt op het gevaar dat zijn moeder en zuster zouden kunnen lopen en ook op de veiligheid van zijn vrouw en kind
- Aan de verdachte werd voorgehouden dat als alles op een rijtje werd gezet, hij dan contact met zijn dochter kon krijgen en aan hem is gesuggereerd dat als hij op de gestelde vragen zou antwoorden, de beperkingen zouden worden opgeheven
- Aan de verdachte is verder gezegd dat hij door zijn advocaat word geïndoctrineerd, dat zijn advocaat hem verkeerde inlichtingen geeft met het zwijgrecht en hij maar beter kan

⁹⁰ HR 9 mei 2000, NJ 2000, 521

bekennen en dat zijn advocaat zich niets laat gelegen liggen aan de rest van de familie en hij maar zich door hen bij de hand moet laten nemen

- Tegen de verdachte werd gezegd dat hij niet meer als verdachte werd gezien, terwijl hij toen als enige verdachte in de zaak werd gezien
- De verdachte is bij het tonen van foto's van de verwondingen als gevolg van de aan het slachtoffer toegebrachte messteken, gesuggereerd dat hij de messteken heeft toegebracht om de foetus te verwijderen en hem is gevraagd of het afsnijden van ledenmaten gemakkelijk gaat, of het een naar gevoel is om een pistool tegen iemands gezicht te zetten en of ze smeekte en of hij met haar in het bos heeft lopen wippen en haar daar heeft geknald, alsook of zij haar geslachtsdeel op zijn verzoek heeft kaal geschoren
- Er was ook een mededeling gegeven dat ze gaan “knippen en plakken”

Aangezien er in dit arrest sprake was van ongeoorloofde pressie, heeft het hof de verdachte vrijgesproken. Het hof is verder van oordeel dat de verklaring van verdachte niet als bewijs kan worden gebruikt vanwege de ongeoorloofde pressie en het OM wordt niet-ontvankelijk verklaard.

De Hoge Raad is van oordeel dat er in dit arrest sprake is van onrechtmatige handelwijzen. Al deze bovenstaande genoemde onrechtmatige handelwijzen gepleegd door de rechercheurs zijn in strijd met art. 21 lid 1 Sv. De verklaring van de verdachte is dus niet in vrijheid afgelegd. De uitspraken gedaan over de oude moeder, vrouw en dochter van verdachte en het doen van suggesties op welke wijze het misdrijf is gepleegd worden allemaal onrechtmatig geacht. Dat er schietende bewegingen gemaakt werden nabij het hoofd van de verdachte en het voorhouden aan de verdachte dat de rechtbank voor waar zal nemen wat tegen hem pleit, waarbij de rechercheurs hebben gezegd dat ze “gaan knippen en plakken” werden ook onrechtmatig geacht door de Hoge Raad. In dit arrest is er geen sprake van niet-ontvankelijkheid van de OM zegt de Hoge Raad, want er wordt een belangenafweging gemaakt. Er wordt in dit arrest aangehaald dat de vrijheid waarop de verdachte recht op heeft, wordt afgewogen tegen het belang van de waarheidsvinding.

In de zaak van **Selmouni tegen Frankrijk** werd een staat veroordeeld tegen foltering voor de eerste maal met betrekking tot een West-Europees land.⁹¹ In deze zaak werd een jonge drugsdealer opgepakt en gebracht naar het politiebureau. Daar aangekomen werd hij flink geslagen en over de

⁹¹ Selmouni tegen Frankrijk, EHRM 28 juli 1999, nr. 25803/94

gangen aan zijn haar gesleept. Hij moest op een gang lopen waar er een aantal agenten stonden die duwden en schopten. Op een bepaald ogenblik werd aan hem gezegd dat hij op zijn knieën moest gaan zitten voor een vrouwelijk een mannelijk agent. Daarna wou de mannelijke agent dat de verdachte moest zingen voor hem. Of dat nou niet genoeg was hield de mannelijke agent zijn geslachtsdeel en zei tegen de verdachte: “Suck this”. Er werd ook nog geürineerd op de verdachte en werd dan ook bedreigd met een injectienaald of blowlamp.

Het hof was in deze zaak van oordeel dat de grenzen van mensheid zodanig zijn overschreden dat de combinatie van al deze handelingen gekwalificeerd kunnen worden als foltering.⁹²

In 2010 werd een rechtenstudent genaamd, Gäfgen, opgepakt door de politie.⁹³ Hij werd in 2002 verdacht van het feit, een elfjarige jongen om het leven te hebben gebracht en zijn lijk te hebben verstoppt dichtbij een vijver.⁹⁴ Gäfgen had ondertussen de ouders van de jongen om losgeld gevraagd en toen bij het ophalen van dit losgeld werd hij gearresteerd door de Duitse agenten. Hij werd toen gebracht naar het politiebureau en werd dan daar ondervraagd waar het slachtoffer, dus de jongen is. De volgende dag heeft één van de hoofdofficieren een ondergeschikte officier gevraagd om de verdachte met lichamelijke pijn te bedreigen en indien nodig hem te onderwerpen aan die pijn om ervoor te zorgen dat hij zou bekennen waar het slachtoffer is. De onderschikte officier volgde deze aanbevelingen en bedreigde Gäfgen dat hij onderworpen zou worden aan ondraaglijke pijn, die aan hem toegebracht zou worden door een persoon die speciaal getraind is daarvoor. De verdachte werd toen bang en legde een bekentenis af met daarin de informatie over waar het lijk van het slachtoffer te vinden is. Toen de politie aankwam op de plaats van het delict, vonden zij daar bewijzen die erop duiden dat Gäfgen de jongen vermoord heeft. Tijdens de rechtszaak werd de verklaring van de verdachte die op het politiebureau werd afgelegd, dat hij de jongen had vermoord uitgesloten, omdat deze verklaring was verkregen onder dwang conform art. 3 EVRM. Maar Gäfgen werd wel veroordeeld volgens zijn verklaring die op de rechtszaak zelf

⁹² Een onderzoek van Yasmine Ghys gepleegd in 2015, met als titel Het Folterverbod-Artikel 3 EVRM, https://vrg-gent.be/media/bestanden/5_folterverbod.pdf, geraadpleegd op 11-10-2020

⁹³ Gäfgen tegen Duitsland, EHRM 1 juni 2010, nr. 22978/05

⁹⁴ <https://www.hetrechtenstudentje.nl/jurisprudentie/ecliceechr20100601jud002297805-gafgen/>, geraadpleegd op 11-10-2020

werd afgelegd, dat hij de jongen vermoord had. Omdat de verklaring afgelegd op de zitting niet onder dwang was verkregen.

De twee agenten die betrokken waren bij het bedreigen van de verdachten werden in 2004 veroordeeld voor dwang en het aanzetten tot dwang tijdens de dienstverlening. Ze kregen boetes opgelegd en werden daarnaast ook nog geschorst.

In 2005 vroeg Gäfgen om rechtsbijstand om een beroep in te stellen tegen de autoriteiten ter compensatie van het trauma die hij had opgelopen tijdens het verhoor. Echter werd zijn aanvraag door de rechtbanken afgewezen, maar deze beslissing van de rechtbanken werd in 2008 vernietigd door het EHRM.

Het EHRM erkende dat het dreigen dat de verdachte onderworpen zal worden aan pijn een verboden methode is tijdens het verhoor, zowel onder nationale wetgeving als onder het verdrag. Het EHRM was van oordeel dat er in strijd is gehandeld met art. 3 EVRM, maar niet in strijd gehandeld is met art. 6 EVRM (het recht op een eerlijk proces). Het EHRM was verder van oordeel dat het bewijs dat was verkregen tijdens het verhoren van de verdachte niet werd gebruikt. Maar de verdachte werd veroordeeld op grond van de verklaring die hij aflegde tijdens de zitting, omdat er daar geen sprake was van dwang.

Analyse jurisprudentie:

De vijf verhoortechnieken die in **het Ierland vs Verenigd Koninkrijk arrest** zijn toegepast op de groep Ierse mannen zijn allemaal in strijd met art. 3 EVRM. Verdachten mogen niet onmenselijk worden behandeld, maar in dit arrest komt tot uiting dat juist onmenselijke en vernederende handelingen worden toegepast op de verdachten. In het **Zaanse verhoormethode arrest** zijn er een aantal handelingen door de verhoorders gebruikt die ontoelaatbaar worden geacht. Het is een omstreden verhoormethode, dus het is verboden. Er is in dit arrest in strijd gehandeld met art. 21 lid 1 Sv, want de verklaring van de verdachte is onder druk afgelegd, het is niet in vrijheid afgelegd. In dit arrest is ook art. 3 EVRM geschonden, want de verdachte is onmenselijk behandeld door de rechercheurs. In de zaak van **Selmouni tegen Frankrijk**, waarin een Staat veroordeeld werd inzake foltering, omdat een drugsdealer die als verdachte werd aangemerkt flink werd mishandeld in het politiebureau. Gezien wordt dat in deze zaak er in strijd gehandeld is met art. 3 EVRM,

omdat er aan de verdachte hevige pijn is toegebracht. Er werden in strijd met het folterverbod onmenselijke en vernederende handelingen op hem toegepast.

4 Naleving van het folterverbod ten aanzien van een verdachte in de Surinaamse rechtspraak

Het algemeen folterverbod is wel opgenomen in Suriname. Gezien word in art. 21 Sv dat de verhorende partij zich moet onthouden van alles, waarbij de verdachte zijn verklaring niet in vrijheid aflegt. Verder geeft art. 21 Sv ook aan dat verdachten niet mishandeld mogen worden.

De verdachte mag niet mishandeld worden, hij moet vrij en onbedwongen zijn verklaring kunnen afleggen. Wat in de wet opgenomen is, is dat je de verdachte moet horen, de verdachte moet vrij praten zonder dwang en de rechten van de verdachten moeten gewaarborgd worden, de rechten bij de politie en de rechten bij de rechter-commissaris totdat de zaak op de terechtzitting komt. Als de verdachte wordt mishandeld dan moet de verdachte of de advocaat een klacht indienen bij de PG. Volgens de ervaringen van advocaat Truideman zijn er wel schendingen gedaan op de rechten van de verdachte, maar op het moment van het vraaggesprek had hij geen concreet dossier voor mij die hij als voorbeeld kon aanhalen.⁹⁵ Advocaat Truideman geeft aan dat het moeilijk is om te bewijzen in Suriname dat een agent een verdachte heeft mishandeld.⁹⁶

Uit een interview met ander juridisch medewerker van het parket (parket secretaris Chakawri) is gebleken dat wanneer een verdachte mishandeld wordt door een agent, dit valt onder mishandeling geregeld in art. 360 Sr. en/of art. 362 Sr. In art. 360 Sr. is mishandeling geregeld waarbij aan iemand zwaar lichamelijk letsel wordt toegebracht en in art. 362 Sr. is geregeld dat wanneer iemand een ander opzettelijk zwaar lichamelijk letsel toebrengt, hij zich schuldig maakt aan zware mishandeling. En op grond van deze twee artikelen kan een familielid of de raadsman van de verdachte een klacht indienen bij OPZ namens de verdachte. Het mishandelen van een verdachte is een strafbaar feit. Niemand mag een ander zomaar mishandelen, ook al is het een politie ambtenaar. Er is dus geen specifieke artikel om een klacht in te dienen tegen een agent die een verdachte heeft mishandelt. Het komt soms ook voor dat wanneer een verdachte mishandelt is geworden door de politie, dan kan de officier van justitie bij de voorgeleiding op het parket de verdachte in vrijheidstellen.⁹⁷ Indien blijkt dat de verdachte werkelijk mishandeld is geworden,

⁹⁵ Interview met advocaat F.F.P. Truideman, 26-09-2020

⁹⁶ Interview met advocaat F.F.P. Truideman, 26-09-2020

⁹⁷ Interview met Parket secretaris, Chakawri Wishal, L.L.B., 05-10-2020

dan wordt hij of in verzekering gesteld, of hij krijgt een berisping of wordt hij buiten functie gesteld.⁹⁸

Een Actor en cases t.a.v. de Surinaamse rechtspraak

Een verdachte mag niet worden mishandeld en hij hoeft zichzelf ook niet te incrimineren. Een verdachte is niet verplicht mee te werken aan zijn eigen veroordeling. Maar in een vraaggesprek met onderinspecteur Lachman blijkt er dat verdachten soms toch wel hardhandig worden aangepakt. Dus de situatie in de praktijk kan wat verschillen van hetgeen in geschriften is vastgelegd, dat verdachten niet mishandeld mogen worden door politieambtenaren.⁹⁹ Uit een voorbeeld van de praktijk, waarbij er een gevecht plaatsvindt in een menigte zien we dat de handeling van de politie wat verschilt. Je hebt rustige verdachten en agressieve. Bij de rustige verdachte kan er op een redelijke manier worden omgegaan, waarbij je de verdachte op een rustige manier van het gevecht weghaalt. Maar bij een wat agressievere verdachte ga je kijken naar de veiligheid van het publiek en je eigen veiligheid als agent, zodat niemand uit het daar aanwezige publiek verwond raakt. Je probeert de verdachte dan snel van daar weg te halen. Als de verdachte dan in zo een situatie niet meewerkt en de agenten aanvalt, moeten de agenten hem dan een beetje hardhandig aanpakken en van daar weghalen. In de praktijk heb je ook wel agenten die misbruik maken van hun macht, uniform en wapen, waarbij ze zelfs te ver gaan om de verdachte zwaar te mishandelen. Agenten mogen niet overgaan tot het folteren van verdachten, maar we zien het af en toe toch nog gebeuren in de praktijk. Zulke agenten worden dan meestal buiten functie gesteld. Want tegenwoordig is het zo dat voor vele kleine dingen agenten al in verzekering gesteld worden. Er zijn soms zelfs ook verdachten die zelf lichamelijke letsels toebrengen aan zichzelf en de agenten daarvoor beschuldigen.¹⁰⁰

Nog een voorbeeld uit de Surinaamse rechtspraak, waarbij een lid van de RBTP (regio bijstand team Paramaribo) is aangehouden en in verzekering is gesteld, omdat hij een verdachte tijdens zijn aanhouding zodanig heeft mishandeld dat de verdachte fracturen heeft opgelopen. Een familie lid van het slachtoffer heeft een klacht ingediend bij de OPZ en zijn ze dan direct op onderzoek

⁹⁸ Interview met advocaat F.F.P. Truideman, 26-09-2020

⁹⁹ Interview met onder inspecteur Lachman D., 21-05-2020

¹⁰⁰ Interview met onder inspecteur Lachman D., 21-05-2020

gegaan. Uit onderzoek is toen gebleken dat de verdachte werkelijk tijdens zijn aanhouding mishandeld is geworden door het lid van de RBTP, en is het lid van de RBTP toen in verzekering gesteld.¹⁰¹

Een ander voorbeeld uit de Surinaamse rechtspraak zien we in de kwestie van bestuursambtenaar, genaamd Elliot.¹⁰²

Case: Elliot

Dhr. Elliot is werkzaam op het bestuurskantoor, ressort Munder en dit valt onder Paramaribo-Noord-Oost. Op 19 september 2020 was dhr. Elliot aan het werk met zijn collega's en waren ze bezig pakketten uit te strekken aan sociaal zwakkeren. Echter is de tijd uitgelopen, waardoor ze tot twee uur in de ochtend gewerkt hebben. Dhr. Elliot ging toen naar huis. Onderweg naar huis heeft een agent dhr. Elliot gestopt en groette hem. Daarna vroeg de agent waar dhr. Elliot werkzaam was. Dhr. Elliot gaf toen als antwoord: "als u naar mijn pak kijk die ik aan heb, kunt u dan weten waar ik werkzaam ben", maar de agent zei toen daarop dat ook een dief zo een pakje aan kon trekken. De agent vroeg daarna wat dhr. Elliot zo laat op straat doet en dhr. Elliot gaf aan dat hij van het werk kwam. De agent vroeg daarop als hij wel toestemming had om zich zo laat op straat te bevinden en Dhr. Elliot zei dat hij een dispensatie briefje bij zich had. De agent vroeg naar het briefje en Dhr. Elliot toonde het briefje aan hem. De agent vroeg aan Dhr. Elliot waar zijn batch was en Dhr. Elliot antwoordde hierop dat de D.C. nog bezig is om de batches te maken. De volgende vraag die de agent hem stelde was: "waar is je werkrooster?". En de Dhr. Elliot gaf aan omdat hij de hele week werkt hij dus dan geen werkrooster heeft. De agent zei aan hem dat ze hem gaan brengen naar P.O.C., omdat hij een lockdown overtreder is. Dhr. Elliot gaf aan dat hij geen lockdown overtreder is en dat hij sedert zeven uur in de ochtend aan het werk is. Dhr. Elliot heeft de agent gesmeekt om zijn collega op te bellen, aangezien die wel ervan op de hoogte van was dat hij zo laat nog over straat is. De agent gaf aan dat hij mag bellen wie hij wilt en wilde Dhr. Elliot vastgrijpen aan zijn arm, maar Dhr. Elliot ging toen achteruit. Dhr. Elliot probeerde zijn collega te bellen, maar die nam niet op, waardoor hij toen een D.R. heeft gebeld. Het telefoontje zette hij op

¹⁰¹<https://www.waterkant.net/suriname/2019/12/18/lid-rbtp-aangehouden-voor-zware-mishandeling-verdachte/>, geraadpleegd op 04-10-2020

¹⁰² Trishul Broadcasting Network, TBN Prime Alert, 22-09-2020

luidspreker, zodat de agent kon horen wat er gezegd werd. Tijdens dit gesprek greep de agent het hand van Dhr. Elliot vast. Dhr. Elliot zei dat de agent hem moest loslaten en hij niet aan zijn lijf mag komen. Als reactie hierop sloeg de agent Dhr. Elliot zodanig dat zijn lip was gescheurd en begon te bloeden. De agent heeft toen zijn dienstwapen gespannen en gericht gehouden op Dhr. Elliot. Dhr. Elliot zei toen dat hij geen rover was en vroeg aan de agent waarom hij het wapen naar hem richtte. De agent greep toen het telefoontje uit zijn hand en heeft dan het gesprek met de D.R. afgebroken. De agent sloeg hem toen in de boeien, zette hem toen in de politiewagen en klapte hem via het portier weer in zijn gezicht. De agent zei toen dat hij hem gaat brengen naar P.O.C., hij reed toen die richting op , maar reed P.O.C. voorbij en toen vroeg een rekrut nog aan de agent waar hij naar toe gaat. De agent zei aan de rekrut dat ze hem gaan brengen naar De Nieuwe Haven. Dhr. Elliot op zijn beurt nu vroeg aan de agent, waarom ze hem daar gaan brengen, aangezien hij een lockdown overtreder is moest hij toch naar P.O.C. Op nieuwe haven aangekomen kwam er een onder inspecteur naar buiten en zei dat Dhr. Elliot op de bank moest gaan zitten. Dhr. Elliot vroeg toen aan hem als zijn boeien eruit konden, aangezien het hem zeer deed. Dhr. Elliot werd toen onheus behandeld en moest in zijn boeien blijven zitten. Na tien minuten zijn de boeien losgemaakt en werd hij gebracht naar een verhoor kamer. De agent is toen het rapport gaan opstellen en dit werd met een rekrut gestuurd naar Dhr. Elliot, zodat hij kon tekenen erop, hij heeft het dan eerst gelezen en zag erin dat hij werd aangemerkt als een verdachte die een strafbare feit heeft gepleegd. Dhr. Elliot heeft geweigerd het te tekenen, aangezien hij niet snapte waarom hij als verdachte werd aangemerkt, want naar zijn mening heeft hij geen strafbaar feit gepleegd. Op het politiebureau werd hij gefouilleerd en er werd ook onbeschoft gesproken tegen Dhr. Elliot. Wat hem zeer deed is dat zijn vriendin hem opbelde dat zijn baby hongerig thuis is en hij baby voeding moet brengen. Tijdens de fouillering hebben de agenten de baby voeding in het tasje gevonden en vroeg hij aan de agenten als hij iemand mocht bellen. De agenten weigerden dit, dus mocht als het ware de baby dan dood gaan. Ze hebben hem dan toen naakt in een cel geplaatst en zat hij daar de hele dag, hij vroeg naar water en hem werd dan gezegd dat hij de gedetineerde naar water moest vragen. Daarna vroeg Dhr. Elliot als hij mag gaan plassen, de agenten gaven hem als antwoord dat de toilet van de inspecteur is en hij er geen gebruik van mag maken. Hij moest de gedetineerde vragen als hij mocht gaan plassen bij hun. Hij heeft de hele ochtend hongerig, dorstig en met plas gezeten. Ongeveer tegen elf uur is er een inspecteur gekomen bij hem en die luisterde met een half oor naar Dhr. Elliot. Er was nog een verdachte daar en die inspecteur heeft helemaal

naar hem geluisterd. Na zittend te hebben gewacht kwam een agent naar Dhr. Elliot toe met een blauwe en een roze papier. Hij zag toen het blauw papiertje en dacht dat hij opgesloten zou worden. Maar de agent deelde hem daarna mee dat hij op het roze papiertje moet tekenen, want die is van hem. Dit papiertje gaf aan dat hij in vrijheid werd gesteld, hij nam het door en tekende erop. Toen werd hij gebracht naar de inspecteur en die zei aan hem dat Dhr. Elliot moest vergeten wat die agent gedaan heeft tegen hem en hij niets moet doorgeven aan de media. Na dit gesprek ging Dhr. Elliot naar een agent en die verhoorde en luisterde helemaal naar zijn verhaal. Deze agent schrok zelf en zei dat ondanks Dhr. Elliot zijn dispensatiebriefje toonde en hij in uniform was heeft die ene agent toch een wapen gespannen voor hem. Nadat de agent alles getypt had, mocht Dhr. Elliot naar huis. Zijn collega's waren aanwezig daar tijdens hij naar huis moest en zeiden ze aan hem dat hij een briefje moest gaan halen bij de inspecteur om naar de arts te gaan en als hij ook een aangifte kan doen tegen die agent. Ondanks de D.C. ook daar was is het geweigerd. De inspecteur riep toen Dhr. Elliot en zei tegen hem dat hij toch gezegd had om alles te vergeten. Nadat Dhr. Elliot de feiten dan aan de inspecteur gaf over hoe hij behandeld is geworden, gaf de inspecteur als antwoordt dat hij niks wist. Dhr. Elliot gaf toen aan, omdat de inspecteur niet naar hem luisterde daarom wist hij dan niks. Dhr. Elliot vroeg toen naar een visum en ging daarmee naar de S.E.H. Daar aangekomen, regelde hij alles met de artsen en zat dan te wachten. Op een gegeven moment zag hij een politiewagen van de nieuwe haven aankomen. Een agent stapte uit, ging naar binnen en kwam daarna eruit en zijn ze toen weggereden. Dhr. Elliot wist niet wat de agent binnen was gaan doen. Toen ging hij naar de arts en de arts zei aan hem dat hij zijn visum niet mee gaat krijgen, maar de agenten komen het zelf ophalen en dit vond Dhr. Elliot dan vreemd. Hij vroeg dan als hij met zijn proces-verbaal naar O.P.Z. moest gaan. Als antwoord kreeg hij: "nee ze gaan het zelf doen en komen ophalen". Dhr. Elliot had het dan zo gelaten voor die dag en ging naar huis. Tenslotte heeft OPZ na een aantal dagen deze agent in verzekering gesteld te zake mishandeling van de bestuursambtenaar, Dhr. Elliot.

Opmerking: in bovenstaande case van Elliot, wordt gezien dat de rechten van Dhr. Elliot zijn geschonden. Volgens de agent werd de Dhr. Elliot als verdachte aangemerkt, omdat hij volgens de agent een strafbaar feit had gepleegd, met name het overtreden van de lockdown regels. Maar Dhr. Elliot vond dat hij geen lockdown overtreder was, aangezien hij zijn dispensatiebriefje bij zich had. Ondanks de agent onbeleefd sprak met Dhr. Elliot, heeft hij toch nog de agent staan smeken om hem vrij te laten en zijn collega op te bellen. Dhr. Elliot was niet onbeleefd, hij had de agent

niet geslagen en had ook geen poging gemaakt om de agent te slaan, desondanks heeft de agent hem in zijn gezicht geslagen. In de Elliot case is art. 3 EVRM geschonden, omdat er aan Dhr. Elliot hevige pijn werd toegebracht, hij werd mishandeld en ook nog onmenselijk behandeld op de politiepost te Nieuwe Haven. Hij werd ook nog naakt in de cel geplaatst en zo ga je dus niet om met verdachten. Ook is er in de Elliot case sprake van cautieverzuim volgens art. 21 lid 2 Sv, omdat de agent tijdens de aanhouding van Dhr. Elliot, hem niet heeft medegedeeld dat hij niet verplicht is de gestelde vragen te beantwoorden.

Eind bevinding ten aanzien van de Surinaamse rechtspraak

In Suriname komen volgens advocaat Truideman nog steeds gevallen voor, waarbij verdachten mishandeld worden door overheidsfunctionarissen, hetgeen verboden is, want er wordt dan een inbreuk gemaakt op de waarborgen van de verdachte.¹⁰³ Ook onderinspecteur Dhr. Lachman gaf aan dat er bepaalde agenten zijn die misbruik maken van hun functie en overgaan tot het mishandelen van de verdachten. In Suriname heb je dus nog steeds te kampen met de situatie, waarbij de verdachten onmenselijk behandeld en fysiek mishandeld worden. Dus wordt in Suriname het folterverbod nog steeds geschonden door overheidsfunctionarissen.

¹⁰³ Interview met advocaat F.F.P. Truideman, 26-09-2020

Conclusie

De centrale vraag van dit onderzoek luidt als volgt: *Wordt het folterverbod ten aanzien van een verdachte wel erkend en nageleefd in de opsporingsfase van Surinaamse strafzaken?*

Uit literatuuronderzoek en onderzoek bij actoren uit de Strafrechtspraktijk (raadsman, ambtenaar van politie en parketsecretarissen te werk gesteld bij het OM) is gebleken dat het folterverbod wel is opgenomen in Suriname en hiermee wordt het dus erkend. In art. 21 lid 1 Sv is er een verbod opgenomen van elke dwang, druk of pressie bij het verhoor van een verdachte. Ook is vermeldenswaard dat het mishandelen van een verdachte wel strafbaar is, dus wordt het wel erkend in de wet- en regelgeving van Suriname. Een verdachte mag niet worden mishandeld door overheidsfunctionarissen. Wanneer een verdachte in Suriname wordt mishandeld dan valt het onder mishandeling van art. 360 Sr en/of art. 362 Sr. Geconcludeerd kan worden dat het verbod van fysieke mishandeling op de verdachten in Suriname niet altijd wordt nageleefd door overheidsfunctionarissen, omdat er nog steeds situaties voorkomen, waarbij verdachten mishandeld worden.

Uit de literatuur en jurisprudentie is gebleken dat het Nemo tenetur beginsel zich verzet tegen fysieke mishandeling en pressie van een verdachte .

De jurisprudentie ten aanzien van het folterverbod wijst resoluut alle verhoortechnieken af die afwijken van enige vrijwilligheid en neigen naar onvrijwilligheid en pressie.

Geraadpleegde Bronnen

Literatuur

Corstens 2014

G.J.M Corstens , Het Nederland strafprocesrecht, 2014, Deventer: Kluwer

Punwasi 2018

S.Punwasi, Materieel strafrecht in Suriname, 2018 ,Stichting Juridisch Loket Suriname

Tom Blom 2011

Tom Blom, Vormen verzuimd tijdens het politieverhoor, 2011, Amsterdam; Vossiuspers UvA

Klaas Rozemond 1998

Klaas Rozemond, Strafvorderlijke rechtsvinding, 1998, Deventer: Gouda Quint

Wetenschappelijke Publicatie

Amnesty International 1973

Amnesty International ,Internationale campagne tegen het martelen: conferentie van Amnesty International te Parijs 10-11 december, 1973, Amsterdam; Amnesty International

Wet- en regelgeving

- **Surinaams Wetboek van Strafvordering**
Wet van 23 november 1977, laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2004 no. 105
- **Surinaams Wetboek van Strafrecht**
Wet van 30 maart 2015
- **Wet van 19 augustus 1992**
- **Grondwet van de Republiek Suriname**
S.B. 1987 no. 116, laatstelijk gewijzigd bij S.B. 1992 no. 38

Verdragen

- **EVRM**
Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
- **IVBPR**
Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke rechten
- **Het Folterverdrag oftewel het VN-Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing**

Jurisprudentie

- Nalatige Inspecteur arrest, HR 2 oktober 1979, NJ 1980, 243
- Plastic boodschappentasje arrest, HR 29 september 1981, NJ 1982, 258
- HR 26 juni 1979, nr. 70515
- HR 19 december 2017, nr. 16/01834
- Funke arrest, EHRM 25 februari 1993, NJ 1993, 485
- John Murray arrest, EHRM 8 februari 1996, NJ 1996, 725
- Saunders arrest, EHRM 17 december 1996, NJ 1997, 699
- HR 14 maart 2006, NJ 2007, 345
- Zaanse verhoormethode arrest, HR 13 mei 1997, NJ 1998, 152
- HR 9 mei 2000, NJ 2000, 521
- Murray tegen Groot-Brittannië arrest, EHRM 8 februari 1996, NJ 1996, 725
- HR 22 januari 1980, NJ 1980, 203
- HR 10 juni 1980, NJ 1980, 591
- HR 1 juni 1999, NJ 1999, 567
- HR 8 januari 1980, NJ 1980, 202
- Post Salduz arrest, HR 30 juni 2009, NJ 2009, 349
- Rechtbank te Maastricht, 27 oktober 2004, LJV AR 4661
- HR 20 januari 1987, NJ 1987, 688
- Arrest Hollende kleurling bij het Hof A'dam 3 juni 1977, NJ 1978 # 601
- Arrest Schaduwen HR 14 oktober 1986, NJ 1986 # 564

- Case Ierland vs Verenigd Koninkrijk, 18 januari 1978
- EHRM 20 maart 2018, 5310/71, NJB 2018/947
- HR 8 januari 1980, NJ 1980, 202
- Selmouni tegen Frankrijk, EHRM 28 juli 1999, nr. 25803/94
- Gäfgen tegen Duitsland, EHRM 1 juni 2010, nr. 22978/05

Surinaamse vonnissen

- Hof van Justitie van Suriname, 13 januari 2010, Vonnisnummer: 01/2010, OM vs Vega Vega
- Hof van Justitie 14 oktober 2009, Vonnisnummer: 09/2009, OM vs Gajadhar
- Hof van Justitie, 10 februari 2020, gepubliceerd op 9 maart 2020

Vraaggesprekken

- Interview met advocaat, Mr. F. F. P. Truideman, 26-09-2020
- Interview met onder inspecteur, Lachman D., 21-05-2020
- Interview met parketsecretaris, Karta Caitlyn, L.L.B., 30-09-2020
- Interview met parketsecretaris, Chakawri Wishal, L.L.B., 05-10-2020

Bezochte websites

- <https://edition.cnn.com/2020/06/01/us/george-floyd-three-videos-minneapolis/index.html>
- <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/42916/JASONTerrorismetortureenndetikkendebom.pdf?sequence=1>
- <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/marteling-geschiedenis-methoden-internationaal-recht-psychologie-campagnes>
- <https://www.hetrechtstudentje.nl/jurisprudentie/hr-29-09-1981-plastic-boodschappentasje-arrest/>
- <https://www.navigators.nl/document/id341980010870995anj1980202dosred/ecli-nl-hr-1980-ac0122-nj-1980-202-hr-08-01-1980-nr-70995a>
- <https://rechtspraak.nl/sru-hvj-2020-2/>

- <http://www.openbaarministeriesuriname.org/>
- <http://www.openbaarministeriesuriname.org/het-proces/>
- https://www.navigator.nl/document/id686e4242cd7c4065aa467fc43e15fa40?ctx=WKNL_CSL_85
- https://vrg-gent.be/media/bestanden/5._folterverbod.pdf
- <https://www.hetrechtstudentje.nl/jurisprudentie/eclinlhr1997zd0705-zaanse-verhoormethode/>
- <https://www.hetrechtstudentje.nl/jurisprudentie/eclicechr20100601jud002297805-gafgen/>
- <https://www.waterkant.net/suriname/2019/12/18/lid-rbtp-aangehouden-voor-zware-mishandeling-verdachte/>
- Trishul Broadcasting Network, TBN Prime Alert

BESTEMD VOOR DE AANGEHOUDENE.

U bent aangehouden door de politie, omdat u ervan wordt verdacht een strafbaar feit te hebben gepleegd. U verblijft thans voor verhoor op het politiebureau.

Voor dat verhoor kunt u zes uur lang op het politiebureau worden vastgehouden. De uren tussen 10.00 uur 's avonds en 7.00 uur 's morgens tellen niet mee als verhoortijd.

Bent u b.v. 's avonds om 9.00 uur opgebracht voor verhoor, dan kunt u tot de volgende middag 12.00 uur op het politiebureau worden vastgehouden. Voor dat tijdstip wordt beslist of u voor verder onderzoek op het bureau moet blijven. Indien u langer op het bureau moet blijven wil dat zeggen, dat u in verzekering wordt gesteld, is dat niet zo dan wordt u in vrijheid gesteld.

Tijdens het verhoor bent u niet verplicht uiteraard wel bevoegd op vragen van de verhorende ambtenaar te antwoorden. Een en ander zal de opsporingsambtenaar u ook vertellen, voordat het verhoor begint.

Indien u dat wenst, kunt u een raadsman kiezen, die u echter zelf moet betalen.

Indien u hem gekozen hebt, zal hij op de hoogte worden gebracht van het feit dat u bent aangehouden. als u na uw aanhouding in verzekering wordt gesteld en u hebt geen raadsman gekozen, zal in elk geval een raadsman aan u worden toegevoegd, die u in dat geval niet hoeft te betalen. Het bureau voor de Kosteloze Rechtsbijstand wijst de advocaat aan die u wordt toegevoegd.

Met uw raadsman kunt u in overleg treden. Als het onderzoek dat tegen u gaande is door het overleg met uw raadsman wordt opgehouden, zal u verder overleg worden verboden.

Indien u van oordeel bent, dat uw vrijheid u gedurende de periode van de inverzekeringstelling ten onrechte is ontnomen, kunt u met behulp van uw raadsman een verzoek om vrijlating indienen bij de rechter- commissaris. De duur van de inverzekeringstelling bedraagt maximaal **(7) ZEVEN** dagen. Na de inverzekeringstelling kan de rechter- commissaris op vordering van de officier van justitie – zolang tenminste het onderzoek op de terechtzitting nog niet is aangevangen- bevelen, dat uw vrijheid u nog langer wordt ontnomen.

In dat geval wordt u in bewaring gesteld (voorlopige hechtenis).

De bewaring duurt in beginsel ten hoogste 30 dagen, maar kan driemaal met nog eens ten hoogste 30 dagen worden verlengd totdat uw zaak voor de rechter komt, indien u niet in bewaring wordt gesteld, wordt u vrijgelaten.

Wanneer u nu zelf een raadsman wilt kiezen, dient u de hierbij gevoegde verklaring (model B) in te vullen, te ondertekenen en af te geven aan de dienstdoende ambtenaar. Ook indien u geen raadsman wenst, wordt u verzocht deze verklaring in te vullen, te ondertekenen en af te geven.

Afscheurstrook.

.....
In te vullen door de dienstdoende ambtenaar.

NAAM:

RANG:

TIJDSTIP VERHOOR:

NAAM VERDACHTE:

PLAATS EN TIJD UITREIKING VAN FORMULIER (MODEL A)

PLAATS: Marienburg

DATUM:

HANDTEKENING VERDACHTE:

HANDTEKENING AMBTENAAR:

VERKLARING

De heer / mevr. / mej. :

Adres:

Kiest als raadsman of raadsliden mr (s)

Kiest geen raadsman (keuzemogelijkheden aangeven, indien de verdachte rechtens zijn
vrijheid is ontnomen.)

Plaats:

Datum:

Handtekening verdachte:

.....